

Leano la ho ruta

SESOTHO

PUO YA LAPENG

KOTARA YA 3

SEHLOPHA SA

3

Leano la ho Ruta

SEHLOPHA SA 3 | KOTARA YA 3

SESOTHO

Copyright © 2026 National Educational
Collaboration Trust (NECT)

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0
International License (CC BY-NC-ND 4.0).

Additional permissions beyond the scope of this license
may be available. For further information, please
contact the publisher at **materials@nect.org.za**.

First edition, 2026

KOTARA YA 3 LEANO LA HO RUTA

Ho Mamela le ho Bua: Tsebisa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ditshwantsho
le dintho tsa
nnete bakeng
sa moo ho
pepeswang
mookotaba
Padiso

1. **Hlophisa sekgutlwana sa pepeso ya mookotaba:** *Re borakgwebo*
2. **Botsa dipotso tse bulehileng ho tsosa tsebo e teng ya baithuti ka mookotaba.**
 - *Ke dintho dife tseo batho ba di rekisang setjhabeng sa heno?*
 - *Hobaneng batho ba qala dikgwebo tsa bona?*
 - *Ha o ka qala kgwebo, o ka rata ho rekisa eng?*
3. **Etsa mmapa wa monahano o sebedisa dipotso le dikarabo tsa baithuti.**
4. **Ngola dikarabo tsa hao mmapeng wa monahano ho matlafatsa tsebo eo baithuti ba seng ba na le yona.**
5. **Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 2.**
6. **Bolella baithuti ho supa mantswe a nontsho ya puo a mookotaba.**
 - a. Balla mantswe a nontsho ya puo hodimo.
 - b. Laela baithuti ho a bala mmoho le wena, kapa ba a phethe kamora hao:
Kgwebo = Ho fetolela mathata tjheleteng + ho thusa batho.
Mohlokalebitso.
7. **Buisana ka nontsho ya puo le baithuti.**
 - a. Botsa: Na o ka mpoella hore sena se bolelang? Na o ka nahana ka karabo?
 - b. Kgothaletsa baithuti ho arolelana menahano ya bona.
 - c. Hlalosa se bolelwang kapa fana ka dikarabo ka mokgwa o latelang:
Qotso ena e bolela ho qala kgwebo ha se feela ho etsa tjhelete. E qala ka ho batla ho rarolla mathata a itseng le ho thusa batho.

Medumo le mofoloji: Baithuti ba nahana ka botebo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Ngola tafole e latelang le medumo letlapeng ka ho hlaka:

a	e	i	o	u
d	f	s	t	h
ts	sh	ng	kg	tsh
m	l	p	n	q

- Dudisa baithuti ka kgutso khapheteng kapa fatshe pela hao.**
- Buisanang ka ho bala le ho ngola.**
- Kopa baithuti ho shebana, le ho buisana ka potso e latelang:
Re lokela ho etsang hore re kgone ho bala le ho ngola mantswe?**
- Kamora metsotso emmalwa, kopa baithuti ditshwaelo tsa bona.**
- Leka ho etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di kenyelletsa dintlha tse latelang:**
 - Re lokela ho tseba medumo yohle ya puo ya rona*
 - Re lokela ho tseba ho kopanya medumo ho bopa mantswe*
 - Re lokela ho tseba ho arohanya mantswe ka medumo le ho a kopanya hore re bale medumo*
 - Re lokela ho tseba ho ngola medumo hore re kgone ho ngola mantswe*
- Ha baithuti ba ntse ba fana ka dikarabo, bitsetsa moithuti a le mong kapa ba babedi letlapeng, ho bontsha mosebetsi oo ba sebedisa medumo e tafoleing.**
- Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**
 - Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 4.
 - Balla baithuti sengolwa, ebe o bala le bona.
 - Buisanang ka dipotso amanang le sengolwa seo.
 - Ela hloko baithuti ba tshwenyehang ka ho bala, mme o ba botsa se ba tshwenyang.
 - Rarolla matshwenyeho ana nakong ya ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la 1
la selelekela

1. Tsebisa pale.

- Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Ho rekiswa mahe a foreshe.*
- Ere: *Nkgono wa Kganya o na le dikgoho tse ngata tse behelang mahe! Ho na le mahe a mangata hoo a mang a patehileng hohle ka jareteng. Ka letsatsi le leng kamora hoba Teboho motswalle wa Kganya a ba etele mme a rata mahe a foreshe, nkgono o ile a ba le mohopolo. A aha hoko ya dikgoko mme a qala kgwebo ya lelapa. Kopano a penta letshwao le letle yaba ausi wa hae Karabo o etsa diphamfolete tsa ho bapatsa mahe a bona a foreshe. Na kgwebo ya bona e ntjha e thabisang e tla etleha? Mme ba ka hodisa kgwebo ya bona le ho feta?.*
- Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
- Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- Hlalosa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokelong ya Dipale.
- Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlalosa leano la kutlwisiso.

- Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Etsa dikakanyo.
- Hlalosetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 4.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 2.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose tse hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *hoko ya dikgoho: Ntlo e nyane kapa sebaka sa tshireletso se etseditsweng dikgoho.*
 - *bapatsa: Ho bolella batho ka seo o batlang ho se rekisa.*
 - *phamfolete: Pampiri e fang batho tlhahisoleseding.*
 - *eketsa: Ho hodisa ntho kapa ho e eketsa.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: Baithuti ba nahana ka botebo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Eba le puisano ka ho bala ka bokgeleke.**
2. **Hopotsa baithuti hore bokgeleke ke eng:**
 - a. *Ho kgona ho bala ntle le diphoso.*
 - b. *Ho bala ka lebelo le nepahetseng jwalo ka eka re a bua.*
 - c. *Ho kgona ho bala ka sehalo se nepahetseng le maikutlo (ho kgona ho fetofetola lentswe ha re ntse re bala, ho loetsa moelelo).*
3. **Kopa baithuti ho shebana, le ho buisana ka potso e latelang:**
Re ka etsang ho ntlafatsa bokgoni ba rona ba ho bala ka bokgeleke?
4. **Kamora metsotso emmalwa, kopa baithuti ditshwaelo tsa bona.**
5. **Leka ho etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di kenyelletsa dintlha tse latelang:**
 - a. *Re ka mamela ka hloko ha titjhere e bala, ho utlwa ho bala ka bokgeleke.*
 - b. *Re ikwetlisa ho bala pale e lenngwe makgetlo a mmalwa.*
 - c. *Re ka bala kamehla hobane ha re bala makgetlokgetlo, ho bala ha rona ho a ntlafala.*
Re ka balla bana ba bo rona ba banyenyane mme re bone hore ba thabela mokgwa oo re balang ka ona.
6. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. *Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 5.*
 - b. *Ballla baithuti sengolwa, ebe o bala le bona.*
 - c. *Buisanang ka dipotso amanang le sengolwa seo.*
 - d. *Qetellong, botsa baithuti hore ebe ba na le se ba tshwenyang ka ho bala ka bokgeleke. Ha ba le teng, ela sena hloko.*
 - e. *Rarolla matshwenyeho ana nakong ya ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.*

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke rata ha a re balla pale.*
 - *Ke rata dipale ka*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse dipphoso tse kae.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 31

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolella sehlooho sa pale: *Ho rekiswa mahe a foreshe*
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 5.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe ebe le buisane ka setshwantsho sa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.

- a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *mohwebi: Motho ya qalang kgwebo mme a rekisa dintho kapa ditshebeletso ho fumana tjhelete.*
 - *kgwebo: mosebetsi oo batho ba o etsang ka ho rekisa dintho kapa ditshebeletso.*
 - *ho etsa dipalo: ho sebedisa dinomoro ho fumana karabo.*
 - *moreki: motho ya rekang se itseng lebenkeleng kapa kgwebong.*
- b. Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 6.
- b. Bolella baithuti tlhahisoleseding e latelang ka setshwantsho:
 - *Batho ba ye ba rekise dintho kapa ba fane ka ditshebeletso ho fumana tjhelete. Sena se bitswa kgwebo. Dikgwebo tse ding di kgolo haholo mme tse ding ke tse nyenyane tsa lelapa.*
 - *Ha batho ba sebetse mmoho kgwebong, ba ye ba be le mesebetsi e fapaneng. Motho e mong a ka jala dijalo, e mong a thuse bareki mme e mong a ka beha manane a ditheko ya tse rekiswang.*
 - *Mohwebi ke motho ya qalang kgwebo. Bahwebi ba ye ba nahane ka tsela tsa ho thusa batho mme ba fumane tjhelete ka ho rekisa dintho kapa ho fana ka ditshebeletso tse hlokehang setjhabeng sa habo bona.*

3. Buisanang ka setshwantsho.

- a. Sebedisa dipotso tse latelang ho buisana ka setshwantsho:
 - Botsa potso ya pele.
 - Laela baithuti ho buisana ka potso le baithuti ba bang.
 - Bitsa baithuti ka bonngwe ho abelana dikarabo tsa bona.
 - Aha tsebo eo baithuti ba nang le yona ka ho lokisa diphoso tsa kutlwisiso le ka ho abelana tlhahisoleseding e amahanang le mookotaba.
 - Pheta tshebetso ena ka dipotso tsohle.

4. Dipotso:

- a. *Ke mesebetsi efe e fapaneng eo o bonang batho ba e etsa setshwantshong se?*
- b. *O nahana hore ke hobaneng ha lelapa le jala le ho rekisa dijalo?*
- c. *Ke bokgoni bofe boo o nahanang batho ba a bo hloka ho tsamaisa kgwebo?*

Medumo le mofoloji: Baithuti ba nahana ka botebo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka kgutso khapheteng kapa fatshe pela hao.**
2. **Tshwara puisano ka ho bala ka kutlwisiso.**
3. **Hopotsa baithuti hore ho bala ka kutlwisiso ke eng:**
 - a. *Re utlwisisa pale.*
 - b. *Re hopola pale.*
 - c. *Re nahana ka pale ebe re botsa le ho araba dipotso ka yona.*
4. **Kopa baithuti ho shebana, le ho buisana ka potso e latelang:**
Re ka etsang ho ntlafatsa ho bala ha rona ka kutlwisiso?
5. **Kamora metsotso emmalwa, kopa baithuti ditshwaelo tsa bona.**
6. **Leka ho etsa bonnete ba hore dikarabo tsa bona di kenyelletsa dintlha tse latelang:**
 - a. *Re ka bala pale makgetlokgetlo.*
 - b. *Re ka leka ho utlwisisa mantswe a matjha, kapa ra botsa moelelo wa ona ho motho e mong.*
 - c. *Re ka bala ka mehla hobane ha re ntse re bala, re eketsa tsebo.*
 - d. *Kamora ho bala pale, re ka leka ho hopola kapa ho utlwisisa:*
 - *Mohopolo wa sehloho wa pale e ne e le eng*
 - *Ho etsahetseng pele, ha latelang, yaba qetellong ho etsahalang*
 - *Baphetwa ke bomang*
 - *Seo o se ratileng ka pale*
 - *Seo o ithuliteng sona ka pale*
7. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - a. *Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 7.*
 - b. *Balla baithuti sengolwa, ebe o bala le bona.*
 - c. *Buisanang ka dipotso amanang le sengolwa seo.*
 - d. *Qetellong, botsa baithuti hore na ho na le se ba tshwenyang ka ho bala ka kutlwisiso. Ha ba le teng, ela sena hloko.*
 - e. *Rarolla matshwenyeho ana nakong ya ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.*

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke rata ho araba dipotso ka dipale.*
 - *Ke rata ho iqapela dipale.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 31

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la pele.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Ho rekiswa mahe a foreshe*
 - d. Ere: *Nkgono* wa Kganya o na le dikgoho tse ngata tse behelang mahe! Ho na le mahe a mangata hoo a mang a patehileng hohle ka jareteng. Ka letsatsi le leng kamora hoba Teboho motswalle wa Kganya a ba etele mme a rata mahe a foreshe, nkgono o ile a ba le mohopolo. A aha hoko ya dikgoko mme a qala kgwebo ya lelapa. Kganya a penta letshwao le letle yaba ausi wa hae Karabo o etsa diphamfolete tsa ho bapatsa mahe a bona a foreshe. Na kgwebo ya bona e ntjha e thabisang e tla etleha? Mme ba ka hodisa kgwebo ya bona le ho feta?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti ditshwantsho.
 - c. Emisa o hlalositse baithuti moo ho hlokehang.
 - d. Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
 - e. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
 - f. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Botsa baithuti: Ke eng seo o ka se lehang seo mongodi a sa re bolellang sona? O ka lepa eng ka menahano/ maikutlo a mophetwa?

Ho Ngola: Tsebisa o itlwaetse DTMP

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Tsebisa Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo (DMTP).**
 - a. Ere, bekeng ena re tla tsepamisa maikutlo ho: Ho sebedisa matshwao a qotso (di a bulwa, di a kwalwa) ho bontsha mantswe a builweng ke motho e mong (polelo e tobileng).
 - b. Ngola polelo letlapeng: O itse, "Ke batla ho qala kgwebo."
 - c. Hlalosa DTMP ho ya ka moelelo wa taba: Matshwao a qotso (di a bulwa, di a kwalwa) a sebediswa ho bontsha mantswe a builweng ke motho e mong (polelo e tobileleng).
2. **Itlwaetse DTMP le baithuti.**
 - a. Ngola letlapeng: Nkgono o itse re na le ditamati tse ngata tseo re ka di rekisang.
 - b. Botsa baithuti: Re sebedisa diabulwadiakwalwa ho bontsha hantle seo motho a se boletseng? Ke matshwao afe a puo a mang ao re lokelang ho a sebedisa?
 - c. Nahaha, le ngole menahano e fapaneng le baithuti: Nkgono o buile mantswe ana: re na le ditamati tse ngata tseo re ka di rekisang. Ka hobane mantswe ana a builwe ke nkgono a le feela tjena, re a kenya kahara ditsejana. Ditsejana di tshwana le matshwao a qotso a ikgethang a bontshang seo motho a se buileng. Re ka latela mehato ena: Nkgono o itse e re bolella hore ke mang ya buileng. Re lokela ho ngola feelwane pele ho mantswe a buuwang. Ditsejana di ngolwa qalong le qetellong ya mantswe ao Nkgono a a buileng a le jwalo. Re lokela ho ngola tlhaku ya pele e kahara ditsejana e le e kgolo. Re lokela ho ngola kgutlo pele re ngola ditsejana tse kwalang se buuweng ke nkgono, hobane ke karolo ya sona. Re ngola: Nkgono o itse, "Re na le ditamati tse ngata tseo re ka di rekisang."
3. **Fa baithuti nako ya ho itlwaetsa DTMP ka boikemelo.**
 - a. Ngola letlapeng:
 - O itse ke na le mohopolo o motle.
 - Mme o itse re ye mabenkeleng.
 - Ha re rekise mahe a rona a setseng a rialo.
 - b. Hlalosetsa baithuti: Sebedisa diabulwadiakwalwa sebakeng se nepahetseng. Hopola ho kenya feelwane, tlhaku e kgolo, le kgutlo dipolelong tsa hao.
 - c. Fa baithuti metsotso e mmalwa ho phetha mosebetsi.
4. **Lekola kutlwisiso ya baithuti.**
 - a. Bitsa baithuti kaofela hape.
 - b. Kopa baithuti ba fapaneng ho arolelana dikarabo tsa bona.
 - c. Supa: Matshwao a qotso (di a bulwa, di a kwalwa) a sebediswa ho bontsha mantswe a builweng ke motho e mong (polelo e tobileleng).

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 7.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Baithuti ba nahana ka botebo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka kgutso khapheteng kapa fatshe pela hao.**
2. **Tshwara puisano ka mabopi.**
3. **Hopotsa baithuti hore:**
 - a. *Lebopi ke karolwana e nyenyane ya lentswe.*
 - b. *Lentswe le ka botjwa ka lebopi le le leng mohl.: ja*
 - c. *Lentswe le ka botjwa ka mabopi a mmalwa, mohl.: le-sapo-hadi*
4. **Botsa baithuti hore ho na le mabopi ao ba ka a nahanang. Mamela dikarabo tsa bona.**
5. **Bolella baithuti hore kotareng ena, re tla tsepamisa maikutlo haholwanyane maboping ho re thusa ka ho bala le kutlwisiso.**
6. **Kopa baithuti ho shebana, le ho buisana ka potso e latelang:**
Ho re thusa kang ho kgona ho bala le ho utlwisisa mabopi a fapaneng?
7. **Kamora metsotso emmalwa, kopa baithuti ditshwaelo tsa bona.**
8. **Ananela mme le buisane ka dikarabo tsohle, mme o kenyelletse dintlha tse latelang ha ho hlokeha:**
 - a. *Ha re tseba ho bala mabopi, ho ka re thusa ho bala mantswe a mangata, hobane re kgona ho bala karolwana eo ya lebitso ha bobebe.*
 - b. *Ha re tseba ho bala mabopi, ho ka re thusa ho bala mantswe a malelele, hobane re kgona ho bala karolwana eo ya lebitse ha bobebe.*
 - c. *Ha re tseba moelelo wa lebopi, ho ka re thusa ho utlwisisa moelo wa lentswe leo re sa le tsebeng.*
9. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 8.
 - b. Balla baithuti sengolwa, ebe o bala le bona.
 - c. Buisanang ka dipotso amanang le sengolwa seo.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Lepobi ke karolo ya lentswe.*
 - *Le eketsa kapa le fetola moelelo wa lentswe.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlohang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 31

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Ho rekiswa mahe a foreshe*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Ke eng seo o ka se lephang seo mongodi a sa re bolellang sona? O ka lepa eng ka menahano/ maikutlo a mophetwa?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho etsa leano

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Pale ka mophetwa ya qadileng kgwebo.
2. **Hlalosa karabo ya hao ya mosebetsi wa ho ngola ka molomo. Sebedisa foreimi ya ho ngola.**
 - a. Ere: Ke tlo ngola pale ka mophetwa ya qalang kgwebo ya...
3. **Bontshahatsa ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola letlapeng.**
 - a. Taka setshwantsho kapele se bontshang: Mophetwa le kgwebo ya hae.
 - b. Sebedisa mmapa wa kelello ho etsa leano la pale ya hao:
 - Mophetwa wa hao ke mang? (Lebitso le dilemo)
 - Ke kgwebo e feng eo mophetwa wa hao a batlang ho e qala?
 - Mophetwa o bua le mang ka mohopolo wa hae?
 - Ba nahana ka eng ebile ba nka qeto e feng kamora hore ba buisane?
 - Ba etsa dikgwebo tsa bona kae, mme ba di etsa jwang?
 - Ho etsahetse eng ka letsatsi la pele kgwebong?
 - Moreki wa pele o reng?
 - Ke bothata bofe bo hlahang ka tshohanyetso kgwebong?
 - Mophetwa o rarolla bothata bona jwang?
 - Pale e fella jwang? Mophetwa o ikutlwa jwang?
4. **Etsa hore baithuti ba nahane.**
 - a. Ere: Hosane le tlo etsa leano la ho ngola Le tle le nahanne ka seo le tlo ngola ka sona hosane.

Foreimi ya ho ngola:

Ka letsatsi le leng, ____ o entse qeto ya ho qala kgwebo.

O ne a batla ho...

O ile a buisana ka monahano wa hae le...

O ile a etsa qeto ya ho...

O ile a etsa kgwebo ya bona...

Sethatong, dintho di ne di...

Yaba moreki o a tla mme a re, "..."

Ho sa le jwalo, ho ile ha hlaha bothata ba...

O ile a tlameha ho...

Qetellong...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 8.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:
Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...
Ke ratile
mophetwa...
hobane...
Ke ithutile
hore...
Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangollong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: sebedisa mohlala o ikgethang
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: sebedisa mohlala o ikgethang
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mosebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 10.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mosebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mosebetsi ena le metswalle nakong ya mosebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 31

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Ho rekiswa mahe a foreshe*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo taka mme re ngole seo re se ratileng ka ho fetisisa paleng.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Kwala mahlo o etse e ka o a nahana.
 - b. Bula mahlo ebe o re: Seo ke se ratileng ka ho fetisisa paleng ke ha...
 - c. Leka hore o se ke wa sebedisa karolo e pepeneneng ya pale ho etsa mohlala.
 - d. Taka setshwantsho kapele letlapeng. Ha o ntse o taka, hlalosa seo o se takang.
 - e. Ngola leibole e 1- 2.
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Bolella baithuti hore ba kwale mahlo mme ba nahane ka karolo ya pale e ba natefetseng ka ho fetisisa.
 - b. Ere: Inahanele mohopolo wa hao, o seke wa sebedisa mohlala wa ka.
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba bule mahlo ebe ba buisana ka karabo le metswalle ya bona.
 - d. Jwale laela baithuti ho taka karolo ena dibukeng tsa bona.
 - e. Thusa baithuti ho kenyelletsa leibole e le nngwe kapa tse pedi ditshwantshong tsa bona.
4. **Dumella baithuti ho abelana mosebetsi wa bona.**
 - a. Fa baithuti metsotswana e mmalwa ho abelana mosebetsi ya bona le metswalle.
 - b. Bitsa moithuti a le mong ho abelana mosebetsi wa hae le phaposi.

Ho Ngola: Leano la baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti sehlooho.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Pale ka mophetwa ya qadileng kgwebo.
2. **Laela baithuti ho nahana ka dikarabo tsa bona tsa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Jwale nahana kamoo o tla araba sehlooho sa ho ngola.
 - b. Laela baithuti ho abelana mehopolo ya bona le metswalle.
 - c. Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona le ba bang ka phaposing.
3. **Kopa baithuti ho etsa leano la mosebetsi wa ho ngola dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
 - a. Ere: Jwale sebedisa mmapa wa kelello ho ngola mehopolo ya hao le ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ka bonngwe ka maano a bona a ho ngola.**
 - a. Ere: Mpolelle mehopolo ya hao.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho phetha mmapa ya bona ya kelello.

Foreimi ya ho ngola:

Ka letsatsi le leng, ____ o entse qeto ya ho qala kgwebo.

O ne a batla ho...

O ile a buisana ka monahano wa hae le...

O ile a etsa qeto ya ho...

O ile a etsa kgwebo ya bona...

Sethatong, dintho di ne di...

Yaba moreki o a tla mme a re, "..."

Ho sa le jwalo, ho ile ha hlaha bothata ba...

O ile a tlameha ho...

Qetellong...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 5.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Nehelano ya Molomo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Baithuti ba kgutse ba shebelle baithutimmoho le bona ba hlahise dinehelano tsa bona tsa molomo.**
2. **Hopotsa baithuti mosebetsi o latelang: Bontsha o Bue**
 - a. Tshwara ntho kapa setshwantsho seo o tla re bontsha sona.
 - b. Re bollele ka ntho eo kapa setshwantsho. Ere:
 - Kajeno ke tla le bolella ka...
 - E... (boholo, boima, mmala, boreledi/mahwashe j.j.)
 - E sebedisetswa...
 - Ke e rata hobane...
 - c. Jwale botsa baithuti: Na le na le dipotso?
 - d. Ha ho na le motho ya botsang potso, leka ka hohle ho e araba.
3. **Hopotsa baithuti bokgoni ba ho nehelana bo latelang:**
 - a. Ha o etsa nehelano, hopola ho:
 - Tshwara ntho kapa setshwantsho hore bohle ba se bone
 - Bua dipolelo tsa hao ka tatellano e nepahetseng
 - Bua polelo hanngwe - o se phethaphethe.
 - Bua ka lentswe le utlwahalang, le hlakileng
4. **Bitsetsa baithuti ba kgethilweng ka bonngwe ho tla ka pele ho nehelana ka ditlhahiso tsa bona.**
 - a. Etsa hore baithuti ba be le boitshepo ka ho ba leboha ha ba qeta ho etsa ditlhahiso tsa bona, o ba bolelle hore ba sebeditse jwang ka mokgwa o ahang.
 - b. Qetellong ya thuto, fana ka maikutlo a hao ka nehelano ya baithuti bohle ka kakaretso, mme o ba fe dikeletso tsa ho ntlafatsa ditlhahiso tsa bona. Mohlala: Ba bang ba ne ba sa utlwahale ha ba bua. Netefatsang hore le a utlwahala ha le bua – re batla ho utlwa hantle seo le se buang.

Medumo le mofoloji: KE A ETSA: Tsebisa, hlalosa o be o bontshahatse

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Tsebisa baithuti lebopi la beke: ba-**
2. **Hlalosetsa baithuti ka mokgwa ona:**
 - Lebopi lena le bontsha bongata ba batho sehlopheng sa mo - ba
 - Lentswe motho le qala ka mo ha le ya bongateng mo e fetohela ho ba.
 - E sebidiswa qalong ya lentswe.
 - E fetolela bonngwe bongateng.
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Ho na le motho ka tlung.
4. **Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.**
5. **Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:**
 - Ho na le batho ka tlung
6. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Moshemane o raha bolo.
 - Bashemane ba raha bolo
7. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 12.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho e fokisetsa kahare le kantle.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Kelvin Doe o tswaletswe Freetown, Sierra Leone.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la 1
la selelekela
15

1. Tsebisa pale.

- a. Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Kelvin Doe: DJ Focus*
- b. Ere: *Pale* ena e ka motho ya neng a rata ho hweba ya bitswang Kevin Doe. Re kopana le Kevin a le dilemo tse leshome, a dula naheng ya habo ya Sierra Leone. Kevin a etsa qeto ya ho rarolla bothata bo boholo ka ho fetisisa ba sebaka seo a neng a dula ho sona: masiu a lefifi ntle le motlakase. O ile batlabatla ditshepe tse sebedisitsweng le disebediswa tsa motlakase tsa kgale meqomong ya matlakala. Ka ho sebetsa ka thata le ho tsepamisa maikutlo, Kevin o ithuta boenjineri yaba o aha leshala le makatsang ka dintho tse sebeditseng. Kamora moo, a ba le toro e kgolo le ho feta mme o etsa seteishene sa seyalemoya sebakeng sa habo mme ya eba DJ Focus! Ha re baleng le bone hore ditoro tsa Kevin di mo isa kae.
- c. Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Hlalosa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- b. Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokellong ya Dipale.
- c. Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlalosa leano la kutlwisiso.

- a. Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Etsa Ditekolo.
- b. Hlalosetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 12.
2. **Sheba mosebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mosebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mosebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 2.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *boiqapelo: Ho kgona ho nahana tsela tse ntjha le ho ba le mehopolo ya ho rarolla mathata.*
 - *boenjinere: Ho bopa le ho aha dintho tse rarollang mathata.*
 - *sehasi: Sesebediswa se romelang maqhubu a seyalemoya hore batho ba tsebe ho se mamela.*
 - *mamello: Ho tswela pele ka mosebetsi le ha ntho eo e le boima.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: RE A ETSA: ikwetliseng hammoho

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: ba-**
2. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Mme o re moeti wa rona o fihlile.
3. **Bitsa moithuti ho tla supa le ho hlalosa moo lebopi le tla kenyeletswa kapa ho fetolwa.**
4. **Bitsa moithuti wa bobedi ho ngola hape mohlala wa 1 le diphetoho tse entsweng:**
 - Mme o re baeti ba rona ba fihlile
5. **Bitsa moithuti wa boraro ho tla netefatsa hore diphetoho di nepahetse.**
6. **Ebang ho se jwalo, moithuti o lokela ho tla letlapeng ho tlo lokisa diphoso.**
7. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Ke bone mosadi a pheha dijo.
 - Ke bone basadi ba pheha dijo
8. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 13.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ha Kelvin a le dilemo tse ..., o ile a batla ho lokisa bothata bona ba motlakase.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 17

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolela sehlooho sa pale: *Kelvin Doe: DJ Focus*
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 13.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Moqoqo wa dipale tsa boiqapelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Lokisetša baithuti mosebetsi wa moqoqo wa pale ya boiqapelo.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqephe la 14.
2. **Laela baithuti hore ba shebe setshwantsho.**
 - a. Botsa: O bona eng setshwantshong sena?
3. **Bolella baithuti hore ba iqapele pale e kgutshwanyane ka setshwantsho.**
4. **Bolella baithuti hore ba qape pale jwang: Ere:**
 - a. Reha mophetwa ka mong paleng lebitso.
 - b. Bolella hore pale e etsahalla kae.
 - c. Pale ya hao e lokela ho ba le qalo, bohare le qetelo.
 - d. Setshwantsho sena se bontsha karolo e itseng feela ya pale.
 - Setshwantsho se ka bontsha qalo ya pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha bohare ba pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha qetelo ya pale ya hao.
 - e. O ka qala pale ya hao ka hore:
 - “Ke na le mohopolo!” ____ ho rialo...
 - Lelapa la ____ le ne le na le meroho e mengata, ba ne ba sa tsebe hore ba etseng ka yona...
 - “Ke na le tsebiso eo ke batlang ho e etsa,” ho rialo mme...
5. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Neha baithuti metsotso e mmalwa ho nahana ka dipale tsa bona ba kgutsitse.
 - b. Ebe, o ba laela ho fapanyetsana ka ho qoqela sehlopha dipale tsa bona. O ka sebedisa thutswana/lejwe la ho bua bakeng sa mosebetsi ona.
 - c. Ha baithuti ba ntse ba bua, tsamatsamaya ka phaposing, o ba mamele.
6. **Phethela thuto ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bitsa moithutwana a le mong ho arolelana pale ya hae le baithuti ka phaposing kapa botsa baithuti ba 1–2 dipotso ka pale.
 - Botsa: Pale ya X e ne e bua ka eng?
 - Botsa: O ratile eng ka pale ya X?
 - b. Tshwaela ka kakaretso ho ntlafatsa dipale tsa bona.
Mohlala: Hangata, qalong ya pale, re a bua hore pale e etsahalla kae, le hore baphetwa ke bo mang. Nakong e tlang, lehang hore le kenyetsetse dintlha tsena dipaleng tsa lona.

Medumo le mofoloji: ETSA: ikwetlisa le molekane, ebe o ikwetlisa a le mong

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka dibuka tsa bona.**
2. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: ba-**
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Mme o kopa mooki a bitse ngaka.
4. **Laela baithuti ho kopolla mohlala wa 1 ka dibukeng tsa bona.**
5. **Kamora moo, laela baithuti ho sebetsa le molekane ho etsa tse latelang:**
 - a. Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - b. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng.
6. **Dudisa baithuti ba fadimehe.**
7. **Sheba mohlala wa 1 o tlapangollong, mme o etse se latelang:**
 - Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - a. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:
 - Ke bone morwetsana ya motle.
8. **Bolella baithuti ho lekola mosebetsi wa bona mme a etse ditokiso ha ho hlokeha.**
9. **Pheta ka mohlala wa 2, empa kgetlong lena, baithuti ba lokela ho sebetsa ka boikemelo:**
 - Mme o kopa baoki ba bitse ngaka.
 - Ke bone barwetsana ba batle.
10. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 15.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Kelvin a etsa qeto ya ho qala seyalemo ya.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantsoe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 17

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la pele.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Kelvin Doe: DJ Focus*
 - d. Ere: *Pale ena e ka motho ya neng a rata ho hweba ya bitswang Kevin Doe. Re kopana le Kevin a le dilemo tse leshome, a dula naheng ya habo ya Sierra Leone. Kevin a etsa qeto ya ho rarolla bothata bo boholo ka ho fetisisa ba sebaka seo a neng a dula ho sona: masiu a lefifi ntle le motlakase. O ile batlabatla ditshepe tse sebedisitsweng le disebediswa tsa motlakase tsa kgale meqomong ya matlakala. Ka ho sebetse ka thata le ho tsepamisa maikutlo, Kevin o ithuta boenjineri yaba o aha leshala le makatsang ka dintho tse sebeditseng. Kamora moo, a ba le toro e kgolo le ho feta mme o etsa seteishene sa seyalemoya sebakeng sa habo mme ya eba DJ Focus! Ha re baleng le bone hore ditoro tsa Kevin di mo isa kae.*
 - e. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti ditshwantsho.
 - c. Emisa o hlalose tse baithuti moo ho hlokehang.
 - d. Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
 - e. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
 - f. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa Ditekolo.
 - Botsa baithuti: Re ye re ithute se itseng paleng. Ka nako tse ding re hloka ho etsa qeto hore ntho e ne e lokile kapa e fosahetse. Ka enngwe re hloka ho etsa qeto ya hore ntho e ntle kapa e mpe. Wena o ithutileng paleng ena?

Ho Ngola: Bontshahatsa ho etsa moralo

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola le ditlhoko hape.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Pale ka mophetwa ya qadileng kgwebo.
 - b. Hlalosa ditlhoko tsa mosebetsi:
 - Mofuta: Pale ya boiqapelo
 - Dipolelo/diratswana: Ngola pale ya dipolelo tse leshome bonyane.
 - DMTP: Matshwao a qotso (di a bulwa, di a kwalwa) a sebediswa ho bontsha mantswe a builweng ke motho e mong (polelo e tobileleng).
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi tlapangollong.**
 - a. Hopotsa baithuti mehopolo ya hao e mmapeng wa hao wa kelello.
 - b. Bontsha baithuti ho qetella foreimi ya ho ngola o sebedisa leano la hao.
3. **Laela baithuti ho qala ho ngola dibukeng tsa bona.**
 - Ere: Jwale sebedisa leano la hao ho qetella foreimi ya ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ho qala ho ngola.**
 - a. Ere: Ha re shebe mmapa wa hao wa kelello ebe o o sebedisa ho qala ho ngola.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho sebedisa foreimi ya bona ya ho ngola.

Foreimi ya ho ngola:

Ka letsatsi le leng, ____ o entse qeto ya ho qala kgwebo.

O ne a batla ho...

O ile a buisana ka monahano wa hae le...

O ile a etsa qeto ya ho...

O ile a etsa kgwebo ya bona...

Sethatong, dintho di ne di...

Yaba moreki o a tla mme a re, "..."

Ho sa le jwalo, ho ile ha hlaha bothata ba...

O ile a tlameha ho...

Qetellong...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 15.
2. **Sheba mosebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mosebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mosebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Papadi ya mohopolo ya mabopi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Qalong ya kotara, ruta baithuti papadi ena. Ba hlalose hore le tla e bapala ka Labone le leng le leng.

Ditaelo:

1. Dudisa baithuti ka dihlopha tsa 4–6.
2. Kgetha 'motsamaisi wa papadi' sehlopheng ka seng - motho ya laolang papadi.
3. Bolela lebopi le seng le rutilwe, mohl.: ba-
4. Molaola papadi o a qala mme o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara
5. Papadi e tswelopele ho tloha ka letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
6. Moithuti ya latelang o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara le bara
7. Moithuti wa boraro o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara, bara, baradi, le bara, baradi, bahlankana
8. Papadi e tswelopele ho tloha ho moithuti ho ya ho e mong, ho fihlela ho sena mantswe a mang.
9. Baithuti ba tshwanetse ho bitsa mantswe kaofela ka tatelano e nepahetseng, ha ho se jwalo ba tla ntshwa mokgahlelo oo wa papadi.
10. Moithuti wa ho qetela ya setseng ke mohlodi wa mokgahlelo oo.
11. Moithuti eo ke yena ya qalang mokgahlelo o latelang.
12. Hang ha baithuti ba sehlopha se qetile mokgahlelo, ba tshwanetse ho dula fatshe ba kgutsitse ba behile matsoho a bona dihloohong mme ba emele lebopi le latelang.
13. **Ha dihlopha tsohle di itokisitse, fana ka lebopi le latelang, mohl.: ba-**
14. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 16.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Bala sengolwa hape, mme lekgetlong lena baithuti ba bale le wena.
 - d. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.
 - e. Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Kelvin a ipha lebitso leo a tla le sebedisa seyale moyeng Dj Focus.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 17

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Kelvin Doe: DJ Focus*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa Ditekolo.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Re ye re ithute se itseng paleng. Ka nako tse ding re hloka ho etsa qeto hore ntho e ne e lokile kapa e fosahetse. Ka enngwe re hloka ho etsa qeto ya hore ntho e ntle kapa e mpe. Wena o ithutileng paleng ena?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Moralo wa baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola le ditlhoko.**
 - a. Ere, kajeno re tlo qetella ho ngola: Pale ka mophetwa ya qadileng kgwebo.
2. **Laela baithuti ho tswela pele ho ngola ka dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
3. **Etsa phapang.**
 - a. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baituti ba fokolang ho qetella foreimi ya bona ya ho ngola.
 - b. Fa baithuti ba pele ka mosebetsi, mosebetsi o mong: Ngola polelo enngwe setshwantshong sa hao.
4. **Fana ka mosebetsi wa hae ho ya kamoo ho hlokahalang.**
 - a. Hlalosetsa baithuti hore ba qetelle moralo wa bona malapeng ebang ba sa kgona ho o phethela.

Foreimi ya ho ngola:

Ka letsatsi le leng, ____ o entse qeto ya ho qala kgwebo.

O ne a batla ho...

O ile a buisana ka monahano wa hae le...

O ile a etsa qeto ya ho...

O ile a etsa kgwebo ya bona...

Sethatong, dintho di ne di...

Yaba moreki o a tla mme a re, "..."

Ho sa le jwalo, ho ile ha hlaha bothata ba...

O ile a tlameha ho...

Qetellong...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 16.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:
Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...
Ke ratile
mophetwa...
hobane...
Ke ithutile
hore...
Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangollong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: banna, bashanyana, barwetsana, baoki, bahlankana
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: Moshe ke mohlankana ya bohlale.
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 10.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 17

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Kelvin Doe: DJ Focus*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo phethela mosebetsi o ngolwang wa kutlwisiso ya pale.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Ngola dipotso letlapeng.
 - b. Ballela potso ka nngwe hodimo.
 - c. Hlalosa karabo e lejeletsweng ya potso ka nngwe.
 - d. Mohlala: Anna o ne a apere eng? Karabo ya rona e lokela ho re bolella ka diaparo tsa Anna.
 - e. Mohlala: O nahana hore Anna a ka be a entseng? Karabo ha e yo sengolweng – baithuti ba lokela ho araba seo ba se nahanang.
 - f. Bontsha baithuti hore ka tlasa potso ka nngwe ho na le qalo ya karabo. Ba hlalose hore ba e sebedisise ho ngola polelo.
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla, mme ba ngole letsatsi le sehlooho: Kutlwisiso.
 - b. Bolella baithuti ho sebedisa 'diqalo tsa karabo' tse ka tlasa potso ka nngwe mme ba ngole dikarabo ka dibukeng tsa bona.
 - c. Laela baithuti ho sebedisa tsebo ya bona ya medumo ho ngola mantswe. Ba lokela ho bitsa lentswe butle ebe ba ngola medumo eo ba e utlwang.

Kutlwisiso ya Mongolo/se ngotsweng

1. **Kelvin Doe o ne a tswalletswe kae?**
Kelvin Doe o ne a tswalletswe...
2. **Ha e ne e le moshanyana, baahisane ba hae ba ne ba na le bothata bofe?**
Bothata boo baahisane ba Kelvin ba ne ba na le bona ke...
3. **Kelvin o sebedisitse dintho dife tse nne ho sibolla bateri ya hae?**
Dintho tse nne tseo Kelvin a di sebedisitseng ke: ____, ____, ____ le ____.
4. **Kampa ya tshibollo e ne e batla ho thusa batjha ho etsa eng?**
Kampa e ne e batla ho thusa batjha ho...
5. **Kelvin o ile a ya unibesithing efe?**
Kelvin o ile... e...

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho lokisa diphoso, mme baithuti ba lokisa tsa bona

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Buka ya
mosebetsi
ya DBE 2,
leqepheng
la 51

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola:** Pale ka mophetwa ya qadileng kgwebo.
2. **Tsebisa lenane la tekolo la ho lokisa diphoso**
 - a. Ere, kajeno re tla lokisa diphoso mosebetsing wa ho ngola re sebedisa lenane la tekolo:
 - Dipolelo/diratswana: Ngola pale ya dipolelo tse leshome bonyane.
 - DMTP: Matshwao a qotso (di a bulwa, di a kwalwa) a sebediswa ho bontsha mantswe a builweng ke motho e mong (polelo e tobileleng).
3. **Bontshahatsa mosebetsi wa ho lokisa diphoso.**
 - a. Ngola polelo e nang le phoso letlapeng.
4. **Bontsha baithuti hore ba lokisa phoso jwang.**
5. **Laela baithuti ho re ba bale ebe ba lokise diphoso tsa ho ngola ha bona.**
 - a. Ere, jwale ke nako ya hore le bale ebe le lokisa diphoso tsa dingolwa tsa rona.
 - b. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ba sokolang ho bala le ho lokisa diphoso tsa bona.
6. **Fana ka mosebetsi wa ho ngola o bukeng ya DBE.**
 - a. Ha baithuti ba ntse ba qetella ho lokisa diphoso tsa ho ngola ha bona, hlalosa hore ba sebeletse bukeng ya DBE.
 - b. Laela baithuti ho phethela mosebetsi:
 - Bukeng ya DBE leqepheng la: 51
 - Phethela mosebetsi wa 'Ha re Ngole' Etsa moralo wa papatso. Taka setshwantsho mme o ngole dipolelo tse mmalwa ho etsa hore batho ba batle ho reka.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 18.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Tsebisa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ditshwantsho
le dintho tsa
nnete bakeng
sa moo ho
pepeswang
mookotaba
Padiso

1. **Hlophisa sekgutlwana sa pepeso ya mookotaba:** *Re etsa phapang*
2. **Botsa dipotso tse bulehileng ho tsosa tsebo e teng ya baithuti ka mookotaba.**
 - *Ke tsela dife tseo o ka thusang ka tsona ho etsa lelapa kapa sekolo sa heno e be sebaka se betere?*
 - *Ho etsahala eng eng ha batho ba silfatsa ka ho lahla matlakala hohle kapa ba senya metsi?*
 - *Hobaneng ho le bohlokwa ho hlokomela dimela, diphoofolo le tikoloho?*
3. **Etsa mmapa wa monahano o sebedisa dipotso le dikarabo tsa baithuti.**
4. **Ngola dikarabo tsa hao mmapeng wa monahano ho matlafatsa tsebo eo baithuti ba seng ba na le yona.**
5. **Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 20.**
6. **Bolella baithuti ho supa mantswe a nontsho ya puo a mookotaba.**
 - a. Balla mantswe a nontsho ya puo hodimo.
 - b. Laela baithuti ho a bala mmoho le wena, kapa ba a phethe kamora hao: Eba phetoho e o batlang ho e bona lefatsheng.
7. **Buisana ka nontsho ya puo le baithuti.**
 - a. Botsa: Na o ka mpoella hore sena se bolelang? Na o ka nahana ka karabo?
 - b. Kgothaletsa baithuti ho arolelana menahano ya bona.
 - c. Hlalosa se bolelwang kapa fana ka dikarabo ka mokgwa o latelang: Qotso ena e re ruta hore re se ke ra emela motho e mong a tlo lokisa dintho kapa a etse phethoho. Qala. Mohlala. Ha o batla mebila e hlwekileng - phutha matlakala. Mahatma Ghandi o re: Se ke wa ipelaetsa. Tloho ka tharollo.

Medumo le mofoloji: KE A ETSA: Tsebisa, hlalosa o be o bontshahatse

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Tsebisa baithuti lebopi la beke: i-**
2. **Hlalosetsa baithuti ka mokgwa ona:**
 - Lebopi lena le bontsha hore motho o etsa ntho e itseng ho yena. Le kenywa qalong ya leetsi.
 - Le bolela hore motho o iketsetsa ntho e itseng.
 - Lebopi lena le ngolwa qalong ya lentswe/leetsi.
 - Le bontsha hore o etsa ntho e itseng ho wena, kapa o etsetsa wena eseng batho ba bang.
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Disebo o kama moriri.
4. **Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.**
5. **Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:**
 - Disebo o ikama moriri.
6. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Thabile o tshasa matsoho.
 - Thabile o itshasa matsoho
7. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 22.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Mohale o ikuthwa a halefile kamora hore a bone bana ba bang ba soma Topollo sekolong.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlohang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la
selelekela 31

1. Tsebisa pale.

- Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Mohale o a ipuella*.
- Ere: *Mohale* o ikutlwa a hloname ha a bona bana ba bang ba tshehisa ka motswalle wa hae Topollo ka dieta tsa hae tse tabohileng. A hopola kamoo dieta tsa hae di neng di tabohile ka teng selemong se fetileng mme a sa ikutlwe hantle. Mohale o batla ho thusa empa o tshohile. Mohlomong bahlekefetsi ba tla qala ho tshehisa ka yena. Mohale o botsa mme wa hae hore a etseng. Letsatsi le latelang ha tshepe e lla bakeng sa kgefutso, bana ba potapota Topollo hape. Mohale o hema ka botebo mme o ema ka pela bona ho emela motswalle wa hae Topollo. Ha re baleng re boneng hore bahlekefetsi ba hlasela Mohale mme re bone ho etsahalang kamora moo.
- Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
- Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- Hlaloa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokellong ya Dipale.
- Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlaloa leano la kutlwisiso.

- Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Botsa dipotso / Ipotse.
- Hlaloetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 22.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 20.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *ho soma: Ho bua dintho tse hlokanang mosa ho etsa motho e mong a ikutlwe hampe kapa a hlajwa ke dihlolong.*
 - *hlorisitswe: Ho tshwara motho e mong ka tsela e kgopo kapa ho mo utlwisa bohloko ka makgetlo.*
 - *ho hlabahlaba: Ho ntsha ntho lesobeng ka ho e hlaba.*
 - *emela motho: Ho thusa kapa ho emela motho ha a tshwarwa ka leeme.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: RE A ETSA: ikwetliseng hammoho

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: i-**
2. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Thakane o phehela dijo.
3. **Bitsa moithuti ho tla supa le ho hlalosa moo lebopi le tla kenyeletswa kapa ho fetolwa.**
4. **Bitsa moithuti wa bobedi ho ngola hape mohlala wa 1 le diphetoho tse entsweng:**
 - Thakane o iphehela dijo.
5. **Bitsa moithuti wa boraro ho tla netefatsa hore diphetoho di nepahetse.**
6. **Ebang ho se jwalo, moithuti o lokela ho tla letlapeng ho tlo lokisa diphoso.**
7. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Lesedi o pakella mokotla.
 - Lesedi o ipakella mokotla
8. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 23.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho e fokisetsa kahare le kante.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ka letsatsi le hlahlamang ha tshepe e lla bakeng sa nako ya kgefutso. Mohale a ikutlwa a ngongorehile.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 33

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolela sehlooho sa pale: ST33.
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 23.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe ebe le buisane ka setshwantsho sa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. Sebedisa mkgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.

- a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *bothata: ntho e fosahetseng kapa e thata mme e hloka ho lokiswa.*
 - *tharollo: tokiso ya bothata.*
 - *tikoloho: lefatshe le re potapotileng, jwaloka dimela, diphoofolo, metsi, naha le batho.*
 - *mohlodi wa tlhaho: ntho eo batho ba e sebedisang eo re e fumanang tlhahong jwaloka metsi, mahlasedi a letsatsi, difate kapa mobu.*
- b. Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 24.
- b. Bolella baithuti tlhahisoleseding e latelang ka setshwantsho:
 - *Ka nako enngwe batho ba nahana hore ke batho ba baholo feela ba kgonang ho rarolla mathata a maholo. Empa diketso tse nyenyane, jwaloka ho thonaka matlakala kapa ho kwadisisa pompo e dutlang metsi, ho ka etsa phapang.*
 - *Re abelana tikoloho le diphoofolo le batho ba bang. Dibaka tse kang dinoka, diphaka, meru le mawatle ke mahae a diphoofolo. Dibaka tsena di boele ebe tse sebediswang ke batho. Ho boloka dibaka tsena di hlwekile ho loketse bohle.*
 - *Mehlodi ya tlhaho ha e a tlameha ho sengwa! Metsi le matla ke mehlodi ya bohlokwa. Ha re sebedisa seo re se hlohang feela, ho sala ho ena le bongata boo batho ba tla ho sebedisa bokamosong.*

3. Buisanang ka setshwantsho.

- a. Sebedisa dipotso tse latelang ho buisana ka setshwantsho:
 - Botsa potso ya pele.
 - Laela baithuti ho buisana ka potso le baithuti ba bang.
 - Bitsa baithuti ka bonngwe ho abelana dikarabo tsa bona.
 - Aha tsebo eo baithuti ba nang le yona ka ho lokisa diphoso tsa kutlwisiso le ka ho abelana tlhahisoleseding e amahanang le mookotaba.
 - Pheta tshebetso ena ka dipotso tsohle.

4. Dipotso:

- a. *Ke mathata afe ao o a bonang setshwantshong sena a ka utlwisang batho, diphoofolo kapa tikoloho bohloko?*
- b. *Ke eng seo batho ba se etsang ho etsa phapang?*
- c. *Bana ba ka thusa ho baballa lefatshe ka tsela dife tse ding?*

Medumo le mofoloji: ETSA: ikwetlisa le molekane, ebe o ikwetlisa a le mong

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka dibuka tsa bona.**
2. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: i-**
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Mme o tshella motoho.
4. **Laela baithuti ho kopolla mohlala wa 1 ka dibukeng tsa bona.**
5. **Kamora moo, laela baithuti ho sebetsa le molekane ho etsa tse latelang:**
 - a. Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - b. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng.
6. **Dudisa baithuti ba fadimehe.**
7. **Sheba mohlala wa 1 o tlapangollong, mme o etse se latelang:**
 - Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - a. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:
 - Katse e nyeka boya
8. **Bolella baithuti ho lekola mosebetsi wa bona mme a etse ditokiso ha ho hlokeha.**
9. **Pheta ka mohlala wa 2, empa kgetlong lena, baithuti ba lokela ho sebetsa ka boikemelo:**
 - Mme o itshella motoho.
 - Katse e inyeka boya.
10. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 25.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Bana ba kgaotsa ho soma Tapollo. Ba itsamaela.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswa.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 33

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la pele.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Mohale o a ipuella*
 - d. Ere: *Mohale o ikutlwa a hloname ha a bona bana ba bang ba tshehisa ka motswalle wa hae Topollo ka dieta tsa hae tse tabohileng. A hopola kamoo dieta tsa hae di neng di tabohile ka teng selemong se fetileng mme a sa ikutlwe hantle. Mohale o batla ho thusa empa o tshohile. Mohlomong bahlekefetsi ba tla qala ho tshehisa ka yena. Mohale o botsa mme wa hae hore a etseng. Letsatsi le latelang ha tshepe e lla bakeng sa kgefutso, bana ba potapota Topollo hape. Mohale o hema ka botebo mme o ema ka pela bona ho emela motswalle wa hae Topollo. Ha re baleng re boneng hore bahlekefetsi ba hlasela Mohale mme re bone ho etsahalang kamora moo.*
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti ditshwantsho.
 - c. Emisa o hlalositse baithuti moo ho hlokehang.
 - d. Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
 - e. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
 - f. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Botsa dipotso / Ipotse.
 - Botsa baithuti: Ho monate ho nahana le ho ipotsa dipotso ka pale. Ke dipotso dife tseo o nang le tsona ka pale ena?

Ho Ngola: Tsebisa o itlwaetse DTMP

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. Tsebisa Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo (DMTP).

- Ere, bekeng ena re tla tsepamisa maikutlo ho: Ho sebedisa difeelwana ho arola dintho tse lenaneng. Ha ho na feelwane pele ho ntho ya ho qetela. Sebakeng sa yona re ngola lentswe 'le' kapa ('kapa'). Mohlala: Ke batla ho ja nama ya kgoho, dinawa kapa tlhapi bakeng sa dijo tsa bosiu.
- Ngola polelo letlapeng: Ke rata ho thusa heso. Ke thusa ka ho pheha, ho hlwekisa le ho fepa diphoofolo.
- Hlalosa DTMP ho ya ka moelelo wa taba: Difeelwana di sebediswa ho arola dintho tse lenaneng.

2. Itlwaetse DTMP le baithuti.

- Ngola letlapeng: Ke thusa ngwaneso ya monyenyanane ho hlatswa meno ho etsa mosebetsi wa sekolo wa lapeng le ho tlama marapo a dieta.
- Botsa baithuti: O ngola difeelwane hokae?
- Nahaha, le ngole menahano e fapaneng le baithuti:
 - Re hloka ho sebedisa difeelwana ho arola dintho tse lenaneng. Ha ho na feelwane pele ho ntho ya ho qetela. Sebakeng sa yona re ngola lentswe 'le' kapa ('kapa'). Mohlala: Ke thusa ngwaneso ya monyenyanane ho hlatswa meno, ho etsa mosebetsi wa sekolo wa lapeng le ho tlama marapo a dieta.

3. Fa baithuti nako ya ho itlwaetsa DTMP ka boikemelo.

- Ngola letlapeng:
 - Dintho tseo ke ratang ho di etsa ke ho bapala bolo ho pheha le ntate wa ka le ho mamela dipale.
 - Ke batla ho ja nama ya kgoho dinawa kapa tlhapi bakeng sa dijo tsa bosiu.
 - O batla ho reka sekipa se pinki botala ba lehodimo kapa tshehla?
- Hlalosetsa baithuti: Ngola difeelwana moo ho lokelang lenaneng lena.
- Fa baithuti metsotso e mmalwa ho phetha mosebetsi.

4. Lekola kutlwisiso ya baithuti.

- Bitsa baithuti kaofela hape.
- Kopa baithuti ba fapaneng ho arolelana dikarabo tsa bona.
- Supa: Difeelwana di sebediswa ho arola dintho tse lenaneng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 25.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Papadi ya mohopolo ya mabopi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Qalong ya kotara, ruta baithuti papadi ena. Ba hlalose hore le tla e bapala ka Labone le leng le leng.

Ditaelo:

1. Dudisa baithuti ka dihlopha tsa 4–6.
2. Kgetha 'motsamaisi wa papadi' sehlopheng ka seng - motho ya laolang papadi.
3. Bolela lebopi le seng le rutilwe, mohl.: ba-
4. Molaola papadi o a qala mme o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara
5. Papadi e tswelopele ho tloha ka letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
6. Moithuti ya latelang o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara le bara
7. Moithuti wa boraro o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara, bara, baradi, le bara, baradi, bahlankana
8. Papadi e tswelopele ho tloha ho moithuti ho ya ho e mong, ho fihlela ho sena mantswe a mang.
9. Baithuti ba tshwanetse ho bitsa mantswe kaofela ka tatelano e nepahetseng, ha ho se jwalo ba tla ntshwa mokgahlelo oo wa papadi.
10. Moithuti wa ho qetela ya setseng ke mohlodi wa mokgahlelo oo.
11. Moithuti eo ke yena ya qalang mokgahlelo o latelang.
12. Hang ha baithuti ba sehlopha se qetile mokgahlelo, ba tshwanetse ho dula fatshe ba kgutsitse ba behile matsoho a bona dihloohong mme ba emele lebopi le latelang.
13. **Ha dihlopha tsohle di itokisitse, fana ka lebopi le latelang, mohl.: i-**
14. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqephe la 16.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Bala sengolwa hape, mme lekgetlong lena baithuti ba bale le wena.
 - d. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.
 - e. Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Mohale a ikutlwa a le motlotlo ka ho emella motswalle wa hae.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 33

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Mohale o a ipuella*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Botsa dipotso / Ipotse.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Ho monate ho nahana le ho ipotsa dipotso ka pale. Ke dipotso dife tseo o nang le tsona ka pale ena?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho etsa leano

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Ngolla motho ya itseng lengolo a o thuse ho rarolla bothata bo sekolong sa hao, lapeng heno kapa setjhabeng sa heno.
2. **Hlalosa karabo ya hao ya mosebetsi wa ho ngola ka molomo. Sebedisa foreimi ya ho ngola.**
 - a. Ere: Ke tlo ngolla ____ lengolo ho leka ho thusa ho rarolla bothata ba ____ setjhabeng sa heso. Ke nahana hore motho enwa a ka... ho thusa.
3. **Bontshahatsa ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola letlapeng.**
 - a. Taka setshwantsho kapele se bontshang: Taka setshwantsho sa bothata boo o batlang ho ngola lengolo ka bona.
 - b. Sebedisa mmapa wa kelello ho etsa leano la pale ya hao:
 - a. O batla ho ngola ka bothata ba bofe?
 - b. Bothata bona bo etsahala kae (sekolong, heno, setjhabeng)?
 - c. O tla ngolla mang lengolo?
 - d. Hobaneng ho le bohlokwa ho rarolla bothata bona?
 - e. O ikutlwa jwang ka bothata bona?
 - f. O batla motho enwa a etseng ho thusa?
 - g. O ka sisinya tharollo efe?
 - h. Dintho di ka ntlafala jwang kamora hore bothata bo rarollwe?
 - i. Hobaneng ho le bohlokwa ho rarolla bothata bona?
4. **Etsa hore baithuti ba nahane.**
 - a. Ere: Hosane le tlo etsa leano la ho ngola Le tle le nahanane ka seo le tlo ngola ka sona hosane.

Foreimi ya ho ngola:

____ ya ratehang,
Ke o ngolla hobane ke...
Bothata bona bo etsahala...
Ke bothata hobane...

Ke ikutlwa... hobane...
Ke nahana hore o lokela...
Ke nahana o ka thusa ka ho ____, ____ le / kapa ____.
Sena se tla tlisa phapang hobane...

Ke a leboha ka...
Wa hao,
[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 26.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:
Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...
Ke ratile
mophetwa...
hobane...
Ke ithutile
hore...
Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangollong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: itsekisa, itatisa, ikemela, itokisetsa, ikwetlisa
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: Lebuso o ile a itokisetsa leeto ka ho ipakella dintho tsohle tseo a di hlohang.
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 28.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 33

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Mohale o a ipuella*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo iketsetsa pheletso ya rona e fapaneng ho ya pale.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Kwala mahlo o etse e ka o a nahana.
 - b. Bula mahlo ebe o re: Mmm, ke nahanne qetelo ya pale e fapaneng.
 - c. Bolella baithuti mohopolo wa hao wa qetelo e fapaneng.
 - d. Leka ho nahana ka qetelo e sa tlwaelehang – ntho eo baithuti ba ke keng ba e nahana.
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Ere: Kwala mahlo o nahane qetelo ya pale e fapaneng. O se ke wa sebedisa mohlala wa ka. O inahanele wa hao.
 - b. Ere: Bula mahlo ebe o abelana qetelo ya hao le motswalle wa hao.
 - c. Ha baithuti ba ntse bua ka mehopolo ya bona, tsamatsamaya o nne o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - d. Qetellong ya thuto kopa baithuti ba mmalwa ho arolelana qetelo tsa bona tsa dipale.
4. **Dumella baithuti ho abelana mosebetsi wa bona.**
 - a. Fa baithuti metsotswana e mmalwa ho abelana mosebetsi ya bona le metswalle.
 - b. Bitsa moithuti a le mong ho abelana mosebetsi wa hae le phaposi.

Ho Ngola: Leano la baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti sehlooho.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Ngolla motho ya itseng lengolo a o thuse ho rarolla bothata bo sekolong sa hao, lapeng heno kapa setjhabeng sa heno.
2. **Laela baithuti ho nahana ka dikarabo tsa bona tsa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Jwale nahana kamoo o tla araba sehlooho sa ho ngola.
 - b. Laela baithuti ho abelana mehopolo ya bona le metswalle.
 - c. Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona le ba bang ka phaposing.
3. **Kopa baithuti ho etsa leano la mosebetsi wa ho ngola dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
 - a. Ere: Jwale sebedisa mmapa wa kelello ho ngola mehopolo ya hao le ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ka bonngwe ka maano a bona a ho ngola.**
 - a. Ere: Mpolelle mehopolo ya hao.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho phetha mmapa ya bona ya kelello.

Foreimi ya ho ngola:

___ ya ratehang,
Ke o ngolla hobane ke...
Bothata bona bo etsahala...
Ke bothata hobane...

Ke ikutlwa... hobane...
Ke nahana hore o lokela...
Ke nahana o ka thusa ka ho ___, ___ le / kapa ____.
Sena se tla tlisa phapang hobane...

Ke a leboha ka...
Wa hao,
[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 28.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Nehelano ya Molomo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
kgethilweng
ba tla tlisa
ntho kapa
setshwantsho
bakeng sa
mosebetsi wa
bona wa ho
'Bontsha o
bolele'

1. **Baithuti ba kgutse ba shebelle baithutimmoho le bona ba hlahise dinehelano tsa bona tsa molomo.**
2. **Hopotsa baithuti mosebetsi o latelang: Bontsha o Bue**
 - a. Tshwara ntho kapa setshwantsho seo o tla re bontsha sona.
 - b. Re bollele ka ntho eo kapa setshwantsho. Ere:
 - Kajeno ke tla le bolella ka...
 - E... (boholo, boima, mmala, boreledi/mahwashe j.j.)
 - E sebedisetswa...
 - Ke e rata hobane...
 - c. Jwale botsa baithuti: Na le na le dipotso?
 - d. Ha ho na le motho ya botsang potso, leka ka hohle ho e araba.
3. **Hopotsa baithuti bokgoni ba ho nehelana bo latelang:**
 - a. Ha o etsa nehelano, hopola ho:
 - Tshwara ntho kapa setshwantsho hore bohle ba se bone
 - Bua dipolelo tsa hao ka tatellano e nepahetseng
 - Bua polelo hanngwe - o se phethaphethe.
 - Bua ka lentswe le utlwahalang, le hlakileng
4. **Bitsetsa baithuti ba kgethilweng ka bonngwe ho tla ka pele ho nehelana ka ditlhaliso tsa bona.**
 - a. Etsa hore baithuti ba be le boitshepo ka ho ba leboha ha ba qeta ho etsa ditlhaliso tsa bona, o ba bolelle hore ba sebeditse jwang ka mokgwa o ahang.
 - b. Qetellong ya thuto, fana ka maikutlo a hao ka nehelano ya baithuti bohle ka kakaretso, mme o ba fe dikeletso tsa ho ntlafatsa ditlhaliso tsa bona. Mohlala: Ba bang ba ne ba sa utlwahale ha ba bua. Netefatsang hore le a utlwahala ha le bua – re batla ho utlwa hantle seo le se buang.

Medumo le mofoloji: KE A ETSA: Tsebisa, hlalosa o be o bontshahatse

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Tsebisa baithuti lebopi la beke: di-**
2. **Hlalosetsa baithuti ka mokgwa ona:**
 - Lebopi lena le bontsha bongata ba dintho sehlopheng sa se / di
 - Lebitso la ntho e le nngwe e qalang ka se- ha di ba ngata se- e fetohela ho di-
 - Lebopi lena le ngolwa qalong ya lentswe.
 - se- e sebediswa se bonngweng, di- e sebediswa bongateng.
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Ha ke bone seeta sa ka.
4. **Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.**
5. **Ngola mohlala wa 1 hape le diphetofo tse entsweng:**
 - Ha ke bone dieta tsa ka.
6. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Ke dutse moriting wa sefate.
 - Ke dutse moriting wa difate.
7. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 30.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Greta Thunberg o ne a dula naheng ya Sweden.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la
selelekela 43

1. Tsebisa pale.

- a. Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Greta Thunberg, mohale wa phethoho ya tsa moemo ba lehodimo.*
- b. Ere: *Pale ena eka Greta Thunberg, ngwanana ya thotseng ya tswang naheng ya Sweden ya neng a ba le bothata ba ho bua le batho ba bang hobane boko ba hae bo ne sebetsa ka tsela e fapaneng. Empa eitse ha a bona vidiyo ka tshilafatso ya dipolasitiki le di bere tse phelang sebakeng se lehlwa tse neng di bolawa ke tlala, o ile a tseba hore o lokela ho etsa ho hong. Greta o ile a sebedisa bokgoni ba hae ba ho tsepamisa maikutlo ho ba setsebi sa phethoho ya boemo ba lehodimo. O ile a qala ka ho susumetsa ba lelapa la hae ho tlohela ho sebedisa sefofane le ho ja nama. Yaba o etsa letshwao mme a dula kantle moahong wa mmuso ho ipelaetsa. Pale ena e re bontsha hore motho a le mong ya monyenyanane a ka etsa phethoho.*
- c. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
- d. Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Hlalosa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- b. Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokellong ya Dipale.
- c. Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlalosa leano la kutlwisiso.

- a. Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Fumana mme o hopole dintlha.
- b. Hlalosetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 31.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 20.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose tse hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *tshilafatso: dintho tse ditshila kapa tse kotsi tse moyeng, metsing, kapa lefatsheng tse utlwisang dimela, diphoofo, le batho bohloko.*
 - *bere ya phola: Bere e kgolo e tshweu e phelang dibakeng tse batang haholo tse haufi le lewatile la Arctic.*
 - *phetoho ya boemo ba lehodimo: diphetoho tsa nako e telele tse boemong ba lehodimo tse etsang hore polanete e tjhese haholo mme ebile di ama le tlhaho.*
 - *boipelaetso: Ha batho ba kopana mmoho ho bontsha hore ha ba dumellane le ntho e itseng mme ba batla diphetoho.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: RE A ETSA: ikwetliseng hammoho

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: di-**
2. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Perekisi ena e na le seboko.
3. **Bitsa moithuti ho tla supa le ho hlalosa moo lebopi le tla kenyeletswa kapa ho fetolwa.**
4. **Bitsa moithuti wa bobedi ho ngola hape mohlala wa 1 le diphetoho tse entsweng:**
 - Perekisi ena e na le diboko.
5. **Bitsa moithuti wa boraro ho tla netefatsa hore diphetoho di nepahetse.**
6. **Ebang ho se jwalo, moithuti o lokela ho tla letlapeng ho tlo lokisa diphoso.**
7. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Serurubele se fofela hodimo.
 - Dirurubele di fofela hodimo
8. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 31.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Titjhene a hlalosa hore dikoloi le difeme di etsa hore moya o tjhese kaholo.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlohang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 45

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolela sehlooho sa pale: *Greta Thunberg, mohale wa phethoho ya tsa moemo ba lehodimo*
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 31.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Moqoqo wa dipale tsa boiqapelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa moqoqo wa pale ya boiqapelo.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la 32.
2. **Laela baithuti hore ba shebe setshwantsho.**
 - a. Botsa: O bona eng setshwantshong sena?
3. **Bolella baithuti hore ba iqapele pale e kgutshwanyane ka setshwantsho.**
4. **Bolella baithuti hore ba qape pale jwang: Ere:**
 - a. Reha mophetwa ka mong paleng lebitso.
 - b. Bolela hore pale e etsahalla kae.
 - c. Pale ya hao e lokela ho ba le qalo, bohare le qetelo.
 - d. Setshwantsho sena se bontsha karolo e itseng feela ya pale.
 - Setshwantsho se ka bontsha qalo ya pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha bohare ba pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha qetelo ya pale ya hao.
 - e. O ka qala pale ya hao ka hore:
 - 'Ntlo ena e hloka thuso ya rona!' ____ ho rialo...
 - Hoseng ha Moqebelo o mong, ... ba ka etsa qeto ya hore ba tla etsa phapang hae...
 - Dijana tse ditshila di tletse sinki mme le diaparo tse hlohang ho hlatswa di hasahane hohle...
5. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Neha baithuti metsotso e mmalwa ho nahana ka dipale tsa bona ba kgutsitse.
 - b. Ebe, o ba laela ho fapanyetsana ka ho qoqela sehlopha dipale tsa bona. O ka sebedisa thutswana/lejwe la ho bua bakeng sa mosebetsi ona.
 - c. Ha baithuti ba ntse ba bua, tsamatsamaya ka phaposing, o ba mamele.
6. **Phethela thuto ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bitsa moithutwana a le mong ho arolelana pale ya hae le baithuti ka phaposing kapa botsa baithuti ba 1-2 dipotso ka pale.
 - Botsa: Pale ya X e ne e bua ka eng?
 - Botsa: O ratile eng ka pale ya X?
 - b. Tshwaela ka kakaretso ho ntlafatsa dipale tsa bona. Mohlala: Hangata, qalong ya pale, re a bua hore pale e etsahalla kae, le hore baphetwa ke bo mang. Nakong e tlang, lehang hore le kenyetsetse dintlha tsena dipaleng tsa lona.

Medumo le mofoloji: ETSA: ikwetlisa le molekane, ebe o ikwetlisa a le mong

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka dibuka tsa bona.**
2. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: di-**
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Ke se ke palame sefofane.
4. **Laela baithuti ho kopolla mohlala wa 1 ka dibukeng tsa bona.**
5. **Kamora moo, laela baithuti ho sebetsa le molekane ho etsa tse latelang:**
 - a. Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - b. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng.
6. **Dudisa baithuti ba fadimehe.**
7. **Sheba mohlala wa 1 o tlapangollong, mme o etse se latelang:**
 - Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - a. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:
 - Isa setulo sena ka mokhukhung.
8. **Bolella baithuti ho lekola mosebetsi wa bona mme a etse ditokiso ha ho hlokeha.**
9. **Pheta ka mohlala wa 2, empa kgetlong lena, baithuti ba lokela ho sebetsa ka boikemelo:**
 - Ke se ke palame difofane.
 - Isa ditulo tsena ka mokhukhung.
10. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 33.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho e fokisetsa kahare le kante.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Bana lefatsheng ka bophara ba ile ba bona dividiyo tsa hae inthaneteng.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 45

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la pele.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Greta Thunberg, mohale wa phethoho ya tsa moemo ba lehodimo*
 - d. Ere: *Pale ena eka Greta Thunberg, ngwanana ya thotseng ya tswang naheng ya Sweden ya neng a ba le bothata ba ho bua le batho ba bang hobane boko ba hae bo ne sebetsa ka tsela e fapaneng. Empa eitse ha a bona vidiyo ka tshilafatso ya dipolasitiki le di bere tse phelang sebakeng se lehlwa tse neng di bolawa ke tlala, o ile a tseba hore o lokela ho etsa ho hong. Greta o ile a sebedisa bokgoni ba hae ba ho tsepamisa maikutlo ho ba setsebi sa phethoho ya boemo ba lehodimo. O ile a qala ka ho susumetsa ba lelapa la hae ho tlohela ho sebedisa sefofane le ho ja nama. Yaba o etsa letshwao mme a dula kantle moahong wa mmuso ho ipelaetsa. Pale ena e re bontsha hore motho a le mong ya monyenyanane a ka etsa phethoho.*
 - e. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti ditshwantsho.
 - c. Emisa o hlalose baithuti moo ho hlokehang.
 - d. Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
 - e. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 & 4 ho sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
 - f. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Fumana mme o hopole dintlha.
 - Botsa baithuti: Dipale tse ding di na le dintlha tse ngata. O leka ho di hopola jwang?

Ho Ngola: Bontshahatsa ho etsa moralo

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola le ditlhoko hape.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Ngolla motho ya itseng lengolo a o thuse ho rarolla bothata bo sekolong sa hao, lapeng heno kapa setjhabeng sa heno.
 - b. Hlalosa ditlhoko tsa mosebetsi:
 - Mofuta: Lengolo la semmuso
 - Dipolelo/diratswana: Ngola lengolo la bonyane ba dipolelo tse 10
 - DMTP: Difeelwana di sebediswa ho arola dintho tse lenaneng.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi tlapangollong.**
 - a. Hopotsa baithuti mehopolo ya hao e mmapeng wa hao wa kelello.
 - b. Bontsha baithuti ho qetella foreimi ya ho ngola o sebedisa leano la hao.
3. **Laela baithuti ho qala ho ngola dibukeng tsa bona.**
 - a. Ere: Jwale sebedisa leano la hao ho qetella foreimi ya ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ho qala ho ngola.**
 - a. Ere: Ha re shebe mmapa wa hao wa kelello ebe o o sebedisa ho qala ho ngola.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho sebedisa foreimi ya bona ya ho ngola.

Foreimi ya ho ngola:

___ ya ratehang,
Ke o ngolla hobane ke...
Bothata bona bo etsahala...
Ke bothata hobane...

Ke ikutlwa... hobane...
Ke nahana hore o lokela...
Ke nahana o ka thusa ka ho ___, ___ le / kapa ____.
Sena se tla tlisa phapang hobane...

Ke a leboha ka...
Wa hao,
[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 33.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Papadi ya mohopolo ya mabopi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Qalong ya kotara, ruta baithuti papadi ena. Ba hlalositse hore le tla e bapala ka Labone le leng le leng.

Ditaelo:

1. Dudisa baithuti ka dihlopha tsa 4–6.
2. Kgetha 'motsamaisi wa papadi' sehlopheng ka seng - motho ya laolang papadi.
3. Bolela lebopi le seng le rutilwe, mohl.: ba-
4. Molaola papadi o a qala mme o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara
5. Papadi e tswelopele ho tloha ka letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
6. Moithuti ya latelang o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara le bara
7. Moithuti wa boraro o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara, bara, baradi, le bara, baradi, bahlankana
8. Papadi e tswelopele ho tloha ho moithuti ho ya ho e mong, ho fihlela ho sena mantswe a mang.
9. Baithuti ba tshwanetse ho bitsa mantswe kaofela ka tatelano e nepahetseng, ha ho se jwalo ba tla ntshwa mokgahlelo oo wa papadi.
10. Moithuti wa ho qetela ya setseng ke mohlodi wa mokgahlelo oo.
11. Moithuti eo ke yena ya qalang mokgahlelo o latelang.
12. Hang ha baithuti ba sehlopha se qetile mokgahlelo, ba tshwanetse ho dula fatshe ba kgutsitse ba behile matsoho a bona dihloohong mme ba emele lebopi le latelang.
13. **Ha dihlopha tsohle di itokisitse, fana ka lebopi le latelang, mohl.: di-**
14. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 34.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Bala sengolwa hape, mme lekgetlong lena baithuti ba bale le wena.
 - d. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.
 - e. Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Lyeta o bontshitse hore mang kapa mang a ka thusa polanete, le ha e ka ba le banyane haka.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantsoe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 45

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Greta Thunberg, mohale wa phethoho ya tsa moemo ba lehodimo*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Fumana mme o hopole dintlha.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Dipale tse ding di na le dintlha tse ngata. O leka ho di hopola jwang?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 & 4 ho sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Moralo wa baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola le ditlhoko.**
 - a. Ere, kajeno re tlo qetella ho ngola: Ngolla motho ya itseng lengolo a o thuse ho rarolla bothata bo sekolong sa hao, lapeng heno kapa setjhabeng sa heno.
2. **Laela baithuti ho tswela pele ho ngola ka dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
3. **Etsa phapang.**
 - a. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baituti ba fokolang ho qetella foreimi ya bona ya ho ngola.
 - b. Fa baithuti ba pele ka mosebetsi, mosebetsi o mong: Ngola polelo enngwe setshwantshong sa hao.
4. **Fana ka mosebetsi wa hae ho ya kamoo ho hlokahalang.**
 - a. Hlalosetsa baithuti hore ba qetelle moralo wa bona malapeng ebang ba sa kgona ho o phethela.

Foreimi ya ho ngola:

___ ya ratehang,
Ke o ngolla hobane ke...
Bothata bona bo etsahala...
Ke bothata hobane...

Ke ikutlwa... hobane...
Ke nahana hore o lokela...
Ke nahana o ka thusa ka ho ___, ___ le / kapa ____.
Sena se tla tlisa phapang hobane...

Ke a leboha ka...
Wa hao,
[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 34.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:
Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...
Ke ratile
mophetwa...
hobane...
Ke ithutile
hore...
Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangollong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: dibetsa, dikotlolo, disebediswa, dinqanqane, serurubele
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: Sello o bone dinqanqane tse nne di tlolela ditulong tse ka tlasa difate.
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mosebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 36.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mosebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mosebetsi ena le metswalle nakong ya mosebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 45

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Greta Thunberg, mohale wa phethoho ya tsa moemo ba lehodimo*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo kgutsufatsa pale.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Ere: Ha re kgutsufatsa pale, re lokela ho bolela hore:
 - Pale e ka eng
 - Ke eng seo ke se ratileng paleng
 - Ke eng seo ke ithutileng sona paleng
 - b. Fana ka dikarabo tsa dipotso tsena ka bokgutswanyane.
 - c. Leka hore o se ke wa etsa mehlala ka dikarabo tse pepeneneng.
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Bolella baithuti hore ba nahane ka dikgutsufatso tsa bona, ba se ke ba sebedisa mohlala wa hao.
 - b. Bolella baithuti ho qala dikarabo tsa bona ka tsela e latelang:
 - Pale e ne e le ka...
 - Ke natefetswe ke...
 - Ke ithutile...
 - c. Kamora moo, laela baithuti ho abelana dikgutsufatso tsa bona le metswalle ya bona.
 - d. Ha baithuti ba ntse ba abelana dikgutsufatso tsa bona, tsamatsamaya o nne o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - e. Pheletsong ya thuto, kopa moithuti a le mong kapa ba babedi ho abelana dikgutsufatso tsa bona le phaposi.
4. **Dumella baithuti ho abelana mosebetsi wa bona.**
 - a. Fa baithuti metsotswana e mmalwa ho abelana mosebetsi ya bona le metswalle.
 - b. Bitsa moithuti a le mong ho abelana mosebetsi wa hae le phaposi.

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho lokisa diphoso, mme baithuti ba lokisa tsa bona

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
DBE
leqephehng la
10-11

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola:** Ngolla motho ya itseng lengolo a o thuse ho rarolla bothata bo sekolong sa hao, lapeng heno kapa setjhabeng sa heno.
2. **Tsebisa lenane la tekolo la ho lokisa diphoso**
 - a. Ere, kajeno re tla lokisa diphoso mosebetsing wa ho ngola re sebedisa lenane la tekolo:
 - Dipolelo/diratswana: Ngola lengolo la bonyane ba dipolelo tse 10
 - DMTP: Difeelwana di sebediswa ho arola dintho tse lenaneng.
3. **Bontshahatsa mosebetsi wa ho lokisa diphoso.**
 - a. Ngola polelo e nang le phoso letlapeng.
 - b. Bontsha baithuti hore ba lokisa phoso jwang.
4. **Laela baithuti ho re ba bale ebe ba lokise diphoso tsa ho ngola ha bona.**
 - a. Ere, jwale ke nako ya hore le bale ebe le lokisa diphoso tsa dingolwa tsa rona.
 - b. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ba sokolang ho bala le ho lokisa diphoso tsa bona.
5. **Fana ka mosebetsi wa ho ngola o bukeng ya DBE.**
 - a. Ha baithuti ba ntse ba qetella ho lokisa diphoso tsa ho ngola ha bona, hlalosa hore ba sebeletse bukeng ya DBE.
 - b. Laela baithuti ho phethela mosebetsi:
 - Buka ya mosebetsi ya DBE leqephehng la: 10-11
 - Phethela mosebetsi wa 'Ha re Ngole'. Bala seratswana se leqephehng la 10 la lesedinyana. O arabe dipotso tse leqephehng la 11.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 36.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Tsebisa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ditshwantsho
le dintho tsa
nnete bakeng
sa moo ho
pepeswang
mookotaba
Padiso

1. **Hlophisa sekgutlwana sa pepeso ya mookotaba:** *Boitsebiso ba rona*
2. **Botsa dipotso tse bulehileng ho tsosa tsebo e teng ya baithuti ka mookotaba.**
 - *Ke dintho dife tse etsang o be motho eo o leng yena?*
 - *O tshwana le metswalle ya hao jwang? O fapane jwang le metswalle ya hao?*
 - *Na hona le dijo, diaparo, mekete, kapa meetlo e ikgethileng lelapeng la heno?*
3. **Etsa mmapa wa monahano o sebedisa dipotso le dikarabo tsa baithuti.**
4. **Ngola dikarabo tsa hao mmapeng wa monahano ho matlafatsa tsebo eo baithuti ba seng ba na le yona.**
5. **Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 38.**
6. **Bolella baithuti ho supa mantswe a nontsho ya puo a mookotaba.**
 - a. Balla mantswe a nontsho ya puo hodimo.
 - b. Laela baithuti ho a bala mmoho le wena, kapa ba a phethe kamora hao. Ngwana lekgala o tsamaya ka lekeke jwaloka mmae.
7. **Buisana ka nontsho ya puo le baithuti.**
 - a. Botsa: Na o ka mpoella hore sena se bolelang? Na o ka nahana ka karabo?
 - b. Kgothaletsa baithuti ho arolelana menahano ya bona.
 - c. Hlalosa se bolelwang kapa fana ka dikarabo ka mokgwa o latelang: Ho bolelwa hore o futsitse botho, boitshwaro, kapa diketso tsa batswadi ba hae, e ka ba tse ntle kapa tse mpe. Ka nako e nngwe ho boetse ho bolelwa hore ho etsisa seo ba se etsang kapa ho tsamaya mehlaleng ya bona.

Medumo le mofoloji: KE A ETSA: Tsebisa, hlalosa o be o bontshahatse

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Tsebisa baithuti lebopi la beke: ha-**
2. **Hlalosetsa baithuti ka mokgwa ona:**
 - Lebopi lena le bontsha kamoo ntho e etsahalang kateng.
 - Le bontsha le makgetlo ao e etsahalang ka ona.
 - Lebopi lena le ngolwa qalong ya lentswe.
 - ha- e ka kenya qalong ya lebitso la nomoro, ho bontsha makgetlo.
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Ke fietse makgetlo a mabedi
4. **Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.**
5. **Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:**
 - Ke fietse habedi.
6. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - O tshehile makgetlo a mangata.
 - O tshehile hangata.
7. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 40.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Mme wa Jhevor e ne e le motho ya motsho. mme ntate wa hae e le lekgowa.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la
selelekela 57

1. Tsebisa pale.

- a. Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Trevor Noah, motho wa batho.*
- b. Ere: *Na o kile wa utlwa ka Trevor Noah? Kgale naheng ya Afrika Borwa, melao ya kgethollo e ne e etsa hore batho ba merabe e fapaneng ba phele ka karohano. Hobane Trevor o ne a na le mme ya motsho le ntate wa lekgowa, o ne a se na sehlopha seo a welang ho sona e ne ele yena feela wa merabe e tswakilweng le lapeng le setjhabeng sa habo. Hore a be le metswalle, Trevor ya hlalefileng o ile a ithuta dipuo tse ngata mme a qala kgwebo sekolong ya ho rekisa dimonamone. Ho feta moo, o ile a ithuta ho qabola bohle. Ha re baleng re boneng hore Trevor o ile a ikamahanya le bohle jwang, le hore sena se etelletse pele mosebetsi wa hae wa ho ba rametlae jwang.*
- c. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
- d. Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Hlalosa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- b. Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokellong ya Dipale.
- c. Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlalosa leano la kutlwisiso.

- a. Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Etsa dikakanyo.
- b. Hlalosetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 40.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 38.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *kgethollo: Ho tshwara motho e mong ka leeme ka baka la morabe wa hae.*
 - *morabe o tswakilweng: Motho eo batswadi ba hae e leng ba merabe e fapaneng.*
 - *rametlae: Motho eo mosebetsi wa hae e leng ho thabisa batho ka ho ba tshehisa.*
 - *mokgelo: Motho ya ikutlwang a fapane le ba bang sehlopheng kapa a ikutlwa a sa amoheleha.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: RE A ETSA: ikwetliseng hammoho

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: ha-**
2. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Mme o nkamme ka mokgwa of bohloko.
3. **Bitsa moithuti ho tla supa le ho hlalosa moo lebopi le tla kenyeletswa kapa ho fetolwa.**
4. **Bitsa moithuti wa bobedi ho ngola hape mohlala wa 1 le diphetoho tse entsweng:**
 - Mme o nkamme habohloko
5. **Bitsa moithuti wa boraro ho tla netefatsa hore diphetoho di nepahetse.**
6. **Ebang ho se jwalo, moithuti o lokela ho tla letlapeng ho tlo lokisa diphoso.**
7. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Liepollo o bala monate.
 - Liepollo o bala hamonate.
8. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 41.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ha Trevor a dula le nkgono wa hae Soweto, o ne a sa kgone ho bapalla mmileng.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 59

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolella sehlooho sa pale: *Trevor Noah, motho wa batho*
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 41.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe ebe le buisane ka setshwantsho sa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. Sebedisa mookgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.

- a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *boitsebo: dintho tse o etsang seo o leng sona.*
 - *ikgethile: ho kgetheha le ho fapana le ba bang.*
 - *tlhompho: ho ba mosa ho batho ba bang mme o ananela maikutlo, ditumelo le ho fapana ha bona.*
 - *ditumelo: mehopolo eo batho ba nahanang hore ke nnete kapa e bohlokwa.*
- b. Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 42.
- b. Bolella baithuti tlhahisoleseding e latelang ka setshwantsho.
 - *Boitsebo ke seo o leng sona. Boitsebo ba hao bo etswa ke ntho tse ngata. Di kenyeletsa lelapa la hao, puo, bodumedi, setso, dithahasello, ditumelo le maitemohelo a hao.*
 - *Malapa le ditjhaba di ye di be le tsela tse fapaneng tsa ho keteka, ho apara, ho bua kapa ho pheha dijo. Meetlo ena ke karolo ya bohlokwa ya seo ba leng sona.*
 - *Batho ha ba shebahale ka ho tshwana bohle, ba bue puo e tshwanang, kapa ho dumela ntho tse tshwanang. Re ka ithuta ho tswa ho e mong ho ya ho e mong mme ra hlompha diphapang tsa rona.*

3. Buisanang ka setshwantsho.

- a. Sebedisa dipotso tse latelang ho buisana ka setshwantsho:
 - Botsa potso ya pele.
 - Laela baithuti ho buisana ka potso le baithuti ba bang.
 - Bitsa baithuti ka bonngwe ho abelana dikarabo tsa bona.
 - Aha tsebo eo baithuti ba nang le yona ka ho lokisa diphoso tsa kutlwisiso le ka ho abelana tlhahisoleseding e amahanang le mookotaba.
 - Pheta tshebetso ena ka dipotso tsohle.

4. Dipotso:

- a. *Ke dintho dife tse etsang hore motho ka mong a kgethehe?*
- b. *Ke dipuo, dijo, diaparo, kapa meetlo efe eo o e bonang setshwantshong sena?*
- c. *Batho ba fapana jwang e mong ho e mong mme e nne e be metswalle?*

Medumo le mofoloji: ETSA: ikwetlisa le molekane, ebe o ikwetlisa a le mong

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka dibuka tsa bona.**
2. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: ha-**
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - O itlwaeditse mokgwa o mobe.
4. **Laela baithuti ho kopolla mohlala wa 1 ka dibukeng tsa bona.**
5. **Kamora moo, laela baithuti ho sebetsa le molekane ho etsa tse latelang:**
 - a. Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - b. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng.
6. **Dudisa baithuti ba fadimehe.**
7. **Sheba mohlala wa 1 o tlapangollong, mme o etse se latelang:**
 - Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - a. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:
 - Ke mo kgalemetse makgeto a mabedi.
8. **Bolella baithuti ho lekola mosebetsi wa bona mme a etse ditokiso ha ho hlokeha.**
9. **Pheta ka mohlala wa 2, empa kgetlong lena, baithuti ba lokela ho sebetsa ka boikemelo:**
 - O itlweditse hampe.
 - Ke mo kgalemetse habedi.
10. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 43.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mosebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mosebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mosebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Hore a be le metswalle. Trevor o ile a ithuta ho bua dipuo tse ngata tse fapaneng.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlohang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 59

1. Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la pele.

- Dudisa baithuti khaphetheng.
- Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
- Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Trevor Noah, motho wa batho*
- Ere: *Na o kile wa utlwa ka Trevor Noah? Kgale naheng ya Afrika Borwa, melao ya kgethollo e ne e etsa hore batho ba merabe e fapaneng ba phele ka karohano. Hobane Trevor o ne a na le mme ya motsho le ntate wa lekgowa, o ne a se na sehlopha seo a welang ho sona e ne ele yena feela wa merabe e tswakilweng le lapeng le setjhabeng sa habo. Hore a be le metswalle, Trevor ya hlalefileng o ile a ithuta dipuo tse ngata mme a qala kgwebo sekolong ya ho rekisa dimonamone. Ho feta moo, o ile a ithuta ho qabola bohle. Ha re baleng re boneng hore Trevor o ile a ikamahanya le bohle jwang, le hore sena se etelletse pele mosebetsi wa hae wa ho ba rametlae jwang.*

2. Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:

- Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
- Bontsha baithuti ditshwantsho.
- Emisa o hlalose baithuti moo ho hlokehang.
- Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
- Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 & 4 ho sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
- Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Botsa baithuti: Ke eng seo o ka se lehang seo mongodi a sa re bolellang sona? O ka lepa eng ka menahano/ maikutlo a mophetwa?

Ho Ngola: Tsebisa o itlwaetse DTMP

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. Tsebisa Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo (DMTP).

- Ere, bekeng ena re tla tsepamisa maikutlo ho: Tshebediso ya mahlalosi ho hlalosa batho, dibaka kapa dintho dingolweng tsa rona. Mahlalosi a re fa tlhahisoleseding e ngata ka kamoo ntho e leng ka teng.
- Ngola polelo letlapeng: Ntlo Ntlo e nyane Ntlo e nyane, e kgubedu
- Hlalosa DTMP ho ya ka moelelo wa taba: Mahlalosi a hlalosa batho, dibaka le dintho.

2. Itlwaetse DTMP le baithuti.

- Ngola letlapeng: Katse.
- Botsa baithuti: E be lehlalosi le ka hlalosa sena ho feta?
- Nahaha, le ngole menahano e fapaneng le baithuti:
 - Re ka ngola lehlalosi 'maroboko'. Re ngola lehlalosi lena kamora lentswe 'katse'. Katse e maroboko. Re ka ngola lehlalosi la bobedi, 'bonolo'. Re ngola lehlalosi lena kamora lentswe 'katse'. Ka ha ho na le mahlalosi a mabedi, re ngola feelwana pakeng tsa ona. Katse e ntsho, e maroboko.

3. Fa baithuti nako ya ho itlwaetsa DTMP ka boikemelo.

- Ngola letlapeng:
 - Koloi
 - Ntja
 - Baki
- Hlalosetsa baithuti: Ngola lehlalosi le le leng kapa a mabedi bakeng sa mohlala ka mong.
- Fa baithuti metsotso e mmalwa ho phetha mosebetsi.

4. Lekola kutlwisiso ya baithuti.

- Bitsa baithuti kaofela hape.
- Kopa baithuti ba fapaneng ho arolelana dikarabo tsa bona.
- Supa: Mahlalosi a hlalosa batho, dibaka le dintho.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 43.
2. **Sheba mosebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mosebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mosebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlokang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlokang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Papadi ya mohopolo ya mabopi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Qalong ya kotara, ruta baithuti papadi ena. Ba hlalose hore le tla e bapala ka Labone le leng le leng.

Ditaelo:

1. Dudisa baithuti ka dihlopha tsa 4–6.
2. Kgetha 'motsamaisi wa papadi' sehlopheng ka seng - motho ya laolang papadi.
3. Bolela lebopi le seng le rutilwe, mohl.: ba-
4. Molaola papadi o a qala mme o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara
5. Papadi e tswelopele ho tloha ka letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
6. Moithuti ya latelang o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara le bara
7. Moithuti wa boraro o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara, bara, baradi, le bara, baradi, bahlankana
8. Papadi e tswelopele ho tloha ho moithuti ho ya ho e mong, ho fihlela ho sena mantswe a mang.
9. Baithuti ba tshwanetse ho bitsa mantswe kaofela ka tatelano e nepahetseng, ha ho se jwalo ba tla ntshwa mokgahlelo oo wa papadi.
10. Moithuti wa ho qetela ya setseng ke mohlodi wa mokgahlelo oo.
11. Moithuti eo ke yena ya qalang mokgahlelo o latelang.
12. Hang ha baithuti ba sehlopha se qetile mokgahlelo, ba tshwanetse ho dula fatshe ba kgutsitse ba behile matsoho a bona dihloohong mme ba emele lebopi le latelang.
13. **Ha dihlopha tsohle di itokisitse, fana ka lebopi le latelang, mohl.: ha-**
14. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la PPGTHU5.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Bala sengolwa hape, mme lekgetlong lena baithuti ba bale le wena.
 - d. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.
 - e. Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho e fokisetsa kahare le kante.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ho tshehisa batho ho ile ha etsa Trevor a ikuthwe a amohelohile.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 59

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Trevor Noah, motho wa batho*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Ke eng seo o ka se lefang seo mongodi a sa re bolellang sona? O ka lepa eng ka menahano/ maikutlo a mophetwa?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 & 4 ho sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho etsa leano

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Tsohle ka motho eo ke leng yena.
2. **Hlalosa karabo ya hao ya mosebetsi wa ho ngola ka molomo. Sebedisa foreimi ya ho ngola.**

Ere: Ke tlo ngola ka dintho tsohle tse nketsang ke be motho eo ke le yena. Ke tlo kenyelletsa dintlha tse kang....
3. **Bontshahatsa ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola letlapeng.**
 - a. Taka setshwantsho kapele se bontshang: Setshwantsho sa hao, le ntho e bontshang setso sa hao.
 - b. Sebedisa mmapa wa kelello ho etsa leano la pale ya hao: Lebitso la hao o mang?
 - Ebe o a tseba hore lebitso la hao le bolelang? Ebang ho le jwalo, le bolelang ka puo ya heno?
 - O dula kae?
 - O dula le mang?
 - Ke eng e etsang o be motho ya ikgethang?
 - Ke eng e ikgethang eo o ratang ho e etsa le baheno?
 - Ke eng tseo le di ketekang haeno?
 - O rata ho ja dijo dife le baheno?
 - O rata ho etsang le baheno?
 - O ikutlwa jwang ha o nahana ka wena le baheno?
 - Ke eng seo o leng motlotlo ka sona ka seo o leng sona?
4. **Etsa hore baithuti ba nahane.**
 - a. Ere: Hosane le tlo etsa leano la ho ngola Le tle le nahanne ka seo le tlo ngola ka sona hosane.

Foreimi ya ho ngola:

Lebitso la ka ke...

Lebotso la ka le bolela... ka...

Ke dula...

Ke dula le...

Se nketsang ke be motho ya ikgethang ke...

E nngwe ya dintho tseo ke di ratang tseo ke di etsang le ba lelapa la heso ke...

Ke rata ha re keteka... hobane...

Re ja... le... mmoho.

Ke ikutlwa ke... ha ke nahana ka seo ke leng sona.

Ke motlotlo ka seo ke leng sona hobane...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 44.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:

Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...

Ke ithutile
hore...

Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangolong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: haholo, habedi, hampe, hanngwe, habohloko.
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: Thabo o ile a lla haholo ha ntate a ne a mo kama hobane o mo kama habohloko.
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 46.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 59

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Trevor Noah, motho wa batho*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo sebetsa ka dihlopha ho tshwantshisa pale.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Ere: Ha re tshwantshisa pale re leka ho:
 - Ho hopola seo mophetwa a se bolelang le seo a se etsang
 - Bua le ho etsisa mophetwa eo re mo tshwantshisang
 - Sebedisa a mang a mantswe a mophetwa eo re mo tshwantshisang
 - b. Bontsha baithuti ka bokgutswanyana ka moo o ka etsisang emong wa baphetwa.
 - c. Leka hore o se ke wa kgetha mophetwa wa sehlooho e le mohlala wa hao.
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Bala hore baphetwa ba ba kae paleng.
 - b. Arola baithuti ka dihlopha tse lekanang le palo ya baphetwa. Mohlala, ha baphetwa ba le 5 paleng, etsa dihlopha tse 5 tsa baithuti.
 - c. Moithuti ka mong sehlopheng a fuwe karolo ya mophetwa.
 - d. Ntshetsa baithuti kante kapa sebakeng se bulehileng.
 - e. Bolella dihlopha ho tshwantshisa pale. Ba lokela ho:
 - Hopola seo mophetwa a se etsang le seo a se buang
 - Etsisa mophetwa ka puo le diketso
 - Sebedisa a mang a mantswe a mophetwa eo ba mo tshwantshisang
 - f. Ha baithuti ba ntse ba tshwantshisa pale, tsamatsamaya o nne o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
4. **Dumella baithuti ho abelana mosebetsi wa bona.**
 - a. Fa baithuti metsotswana e mmalwa ho abelana mosebetsi ya bona le metswalle.
 - b. Bitsa moithuti a le mong ho abelana mosebetsi wa hae le phaposi.

Ho Ngola: Leano la baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti sehlooho.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Tsohle ka motho eo ke leng yena.
2. **Laela baithuti ho nahana ka dikarabo tsa bona tsa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Jwale nahana kamoo o tla araba sehlooho sa ho ngola.
 - b. Laela baithuti ho abelana mehopolo ya bona le metswalle.
 - c. Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona le ba bang ka phaposing.
3. **Kopa baithuti ho etsa leano la mosebetsi wa ho ngola dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
 - a. Ere: Jwale sebedisa mmapa wa kelello ho ngola mehopolo ya hao le ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ka bonngwe ka maano a bona a ho ngola.**
 - a. Ere: Mpolelle mehopolo ya hao.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho phetha mmapa ya bona ya kelello.

Foreimi ya ho ngola:

Lebitso la ka ke...

Lebotso la ka le bolela... ka...

Ke dula...

Ke dula le...

Se nketsang ke be motho ya ikgethang ke...

E nngwe ya dintho tseo ke di ratang tseo ke di etsang le ba lelapa la heso ke...

Ke rata ha re keteka... hobane...

Re ja... le... mmoho.

Ke ikutlwa ke... ha ke nahana ka seo ke leng sona.

Ke motlotlo ka seo ke leng sona hobane...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 46.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Nehelano ya Molomo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
kgethilweng
ba tla tlisa
ntho kapa
setshwantsho
bakeng sa
mosebetsi
wa bona wa
ho 'bontsha o
bolele'

1. **Baithuti ba kgutse ba shebelle baithutimmoho le bona ba hlahise dinehelano tsa bona tsa molomo.**
2. **Hopotsa baithuti mosebetsi o latelang: Bontsha o Bue**
 - a. Tshwara ntho kapa setshwantsho seo o tla re bontsha sona.
 - b. Re bollele ka ntho eo kapa setshwantsho. Ere:
 - Kajeno ke tla le bolella ka...
 - E... (boholo, boima, mmala, boreledi/mahwashe j.j.)
 - E sebedisetswa...
 - Ke e rata hobane...
 - c. Jwale botsa baithuti: Na le na le dipotso?
 - d. Ha ho na le motho ya botsang potso, leka ka hohle ho e araba.
3. **Hopotsa baithuti bokgoni ba ho nehelana bo latelang:**
 - a. Ha o etsa nehelano, hopola ho:
 - Tshwara ntho kapa setshwantsho hore bohle ba se bone
 - Bua dipolelo tsa hao ka tatellano e nepahetseng
 - Bua polelo hanngwe - o se phethaphethe.
 - Bua ka lentswe le utlwahalang, le hlakileng
4. **Bitsetsa baithuti ba kgethilweng ka bonngwe ho tla ka pele ho nehelana ka ditlhaliso tsa bona.**
 - a. Etsa hore baithuti ba be le boitshepo ka ho ba leboha ha ba qeta ho etsa ditlhaliso tsa bona, o ba bolelle hore ba sebeditse jwang ka mokgwa o ahang.
 - b. Qetellong ya thuto, fana ka maikutlo a hao ka nehelano ya baithuti bohle ka kakaretso, mme o ba fe dikeletso tsa ho ntlafatsa ditlhaliso tsa bona. Mohlala: Ba bang ba ne ba sa utlwahale ha ba bua. Netefatsang hore le a utlwahala ha le bua – re batla ho utlwa hantle seo le se buang.

Medumo le mofoloji: KE A ETSA: Tsebisa, hlalosa o be o bontshahatse

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Tsebisa baithuti lebopi la beke: Ma-**
2. **Hlalosetsa baithuti ka mokgwa ona:**
 - Lebopi lena hlalosa kamoo mosadi, mme kapa ngwanana a nang le lerato la ntho e itseng kateng.
 - Hape le ka hlalosa hore mme, mosadi kapa ngwanana o tumme kapa o tsebahala ka eng.
 - Le ngolwa qalong ya lentswe, mme le qala ka tlhaku e kgolo.
 - Ke lebitsobitso leo ngwanana, mosadi kapa mme a ka le fuwang ho ya ka seo ba se ratang kapa be tsebahalang ka sona.
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Mosidi ke ngwanana ya ratang dijo.
4. **Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.**
5. **Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:**
 - Mosidi ke Madijo.
6. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Lerato ke ausi ya ratang ditaba.
 - Lerato ke Maditaba.
7. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 48.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Lelapa la Olivier le tswa Burundi. naha e nyane kontinenteng ya Afrika.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la 1
la selelekela
71

1. Tsebisa pale.

- a. Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Afrika Borwa ya bohle.*
- b. Ere: *Pale ena e re ruta hore batho ba bangata ba Afrika Borwa ba na le b eng ka bona le baholoholo lefatsheng ka bophara. Oliver ke moshanyana wa MoAfrika Borwa ya nang le setso le botjhaba bo ikgethileng ho tswa Burundi. Ha titjhere ya hae a re bohle ba apare diaparo tsa moetlo bakeng sa Letsatsi la Botjhaba, Olivier o a kgathatseha. O tshaba hore baithuti mmoho le yena ba tla mo tsheha ha ba bona seaparo sa hae mme ba re ha se wa mona. Ntate wa hae o mo thusa ho apara diaparo tsa moetlo wa bona wa Burundi, mme o mo hopotsa hore Afrika Borwa ke ya bohle. Olivier o ikutlwa a le betere empa o ntse a tshohile ha a ya sekolong. Na baithuti ba tla tshehisa ka yena, kapa ba tla ba le thahasello ya botjhaba ba hae?*
- c. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
- d. Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Hlalosa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- b. Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokellong ya Dipale.
- c. Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlalosa leano la kutlwisiso.

- a. Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Etsa dikakanyo.
- b. Hlalosetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 48.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 36.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *lefa: Mmetlo, ditumelo, le setso se fetisetwang lelokong.*
 - *boitsebiso: Motho eo o leng yena, ho kenyeletsa setso, lelapa, le maitemohelo a hao.*
 - *kgotsa: Ho bua ntho e itseng ka ho nyakalla.*
 - *ho ikemisetsa: Ho itokisetsa ntho e itseng e boima kapa e tshosang.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: RE A ETSA: ikwetliseng hammoho

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: Ma-**
2. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Refilwe o rata boroko.
3. **Bitsa moithuti ho tla supa le ho hlalosa moo lebopi le tla kenyeletswa kapa ho fetolwa.**
4. **Bitsa moithuti wa bobedi ho ngola hape mohlala wa 1 le diphetoho tse entsweng:**
 - Refilwe ke Maboroko.
5. **Bitsa moithuti wa boraro ho tla netefatsa hore diphetoho di nepahetse.**
6. **Ebang ho se jwalo, moithuti o lokela ho tla letlapeng ho tlo lokisa diphoso.**
7. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Nthabiseng o rata ho rwala ditopo.
 - Nthabiseng ke Maditopo.
8. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 49.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontshahatsa ho ngola dipolelo tse latelang ka mongolo o kopaneng:**
Boiung boo. Olivier o ile a ba le toro.
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo ditlhaku di qalang, moo di lebang le moo di kopanang.
 - b. Laela baithuti ho ngola dipolelo ka mongolo o kopaneng dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole moithuti ka mong ka: popo, kopanyo ya ditlhaku le sebaka dipakeng.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 73

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolela sehlooho sa pale: *Afrika Borwa ya bohle*
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 49.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Moqoqo wa dipale tsa boiqapelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa moqoqo wa pale ya boiqapelo.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la 50.
2. **Laela baithuti hore ba shebe setshwantsho.**
 - a. Botsa: O bona eng setshwantshong sena?
3. **Bolella baithuti hore ba iqapele pale e kgutshwanyane ka setshwantsho.**
4. **Bolella baithuti hore ba qape pale jwang: Ere:**
 - a. Reha mophetwa ka mong paleng lebitso.
 - b. Bolela hore pale e etsahalla kae.
 - c. Pale ya hao e lokela ho ba le qalo, bohare le qetelo.
 - d. Setshwantsho sena se bontsha karolo e itseng feela ya pale.
 - Setshwantsho se ka bontsha qalo ya pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha bohare ba pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha qetelo ya pale ya hao.
 - e. O ka qala pale ya hao ka hore:
 - ____, ____, le ____ e ne ele metswalle ya hlooho ya kgomo. Bohle ba ne ba nahana hore ba tshwana hantle, empa...
 - Metswalle ya kopana ho shebella papadi e kgolo ya bolo ya maoto, ba apere mebala ya dihlopha tse fapaneng...
 - Tsatsing la papadi e kgolo ya bolo ya bolo ya maoto, bashemane ba elellwa ntho e itseng e ntjha ka bona...
5. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Neha baithuti metsotso e mmalwa ho nahana ka dipale tsa bona ba kgutsitse.
 - b. Ebe, o ba laela ho fapanyetsana ka ho qoqela sehlopha dipale tsa bona. O ka sebedisa thutswana/lejwe la ho bua bakeng sa mosebetsi ona.
 - c. Ha baithuti ba ntse ba bua, tsamatsamaya ka phaposing, o ba mamele.
6. **Phethela thuto ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bitsa moithutwana a le mong ho arolelana pale ya hae le baithuti ka phaposing kapa botsa baithuti ba 1–2 dipotso ka pale.
 - Botsa: Pale ya X e ne e bua ka eng?
 - Botsa: O ratile eng ka pale ya X?
 - b. Tshwaela ka kakaretso ho ntlafatsa dipale tsa bona. Mohlala: **Hangata, qalong** ya pale, re a bua hore pale e etsahalla kae, le hore baphetwa ke bo mang. Nakong e tlang, lehang hore le kenyetsetse dintlha tsena dipaleng tsa lona.

Medumo le mofoloji: ETSA: ikwetlisa le molekane, ebe o ikwetlisa a le mong

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka dibuka tsa bona.**
2. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: Ma-**
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Dibuseng o rata tshale.
4. **Laela baithuti ho kopolla mohlala wa 1 ka dibukeng tsa bona.**
5. **Kamora moo, laela baithuti ho sebetsa le molekane ho etsa tse latelang:**
 - a. Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - b. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng.
6. **Dudisa baithuti ba fadimehe.**
7. **Sheba mohlala wa 1 o tlapangollong, mme o etse se latelang:**
 - Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - a. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:
 - Dibuseng ke Matshele.
8. **Bolella baithuti ho lekola mosebetsi wa bona mme a etse ditokiso ha ho hlokeha.**
9. **Pheta ka mohlala wa 2, empa kgetlong lena, baithuti ba lokela ho sebetsa ka boikemelo:**
 - Palesa o rata ntwā
 - Palesa ke Mantwa
10. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqephe la 51.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *A lora eka bana ba bang ba tsheha diaparo tsa setso sa hae.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlohang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 73

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la pele.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Afrika Borwa ya bohle*
 - d. Ere: *Pale ena e re ruta hore batho ba bangata ba Afrika Borwa ba na le beng ka bona le baholoholo lefatsheng ka bophara. Oliver ke moshanyana wa MoAfrika Borwa ya nang le setso le botjhaba bo ikgethileng ho tswa Burundi. Ha titjhere ya hae a re bohle ba apare diaparo tsa moetlo bakeng sa Letsatsi la Botjhaba, Olivier o a kgathatseha. O tshaba hore baithuti mmoho le yena ba tla mo tsheha ha ba bona seaparo sa hae mme ba re ha se wa mona. Ntate wa hae o mo thusa ho apara diaparo tsa moetlo wa bona wa Burundi, mme o mo hopotsa hore Afrika Borwa ke ya bohle. Olivier o ikutlwa a le betere empa o ntse a tshohile ha a ya sekolong. Na baithuti ba tla tshehisa ka yena, kapa ba tla ba le thahasello ya botjhaba ba hae?*
 - e. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti ditshwantsho.
 - c. Emisa o hlalositse baithuti moo ho hlokehang.
 - d. Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
 - e. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
 - f. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Botsa baithuti: Ka dinako tse ding re lokela ho etsa dikahlolo tseo e leng tsa rona ka se etsahalang paleng. O nahanang ka qeto e entsweng ke mophethwa / kapa se entsweng ke mophetwa?

Ho Ngola: Bontshahatsa ho etsa moralo

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola le ditlhoko hape.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Tsohle ka motho eo ke leng yena.
 - b. Hlalosa ditlhoko tsa mosebetsi:
 - Mofuta: Ditaba tsa bophelo ba ka
 - Dipolelo/diratswana: Ngola diratswana tse pedi tsa dipolelo tse hlano bonyane seratswana ka seng mme seratswana ka seng se be le sehlooho sa sona.
 - DMTP: Mahlalosi a hlalosa batho, dibaka le dintho.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi tlapangollong.**
 - a. Hopotsa baithuti mehopolo ya hao e mmapeng wa hao wa kelello.
 - b. Bontsha baithuti ho qetella foreimi ya ho ngola o sebedisa leano la hao.
3. **Laela baithuti ho qala ho ngola dibukeng tsa bona.**
 - a. Ere: Jwale sebedisa leano la hao ho qetella foreimi ya ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposeng mme o thuse baithuti ho qala ho ngola.**
 - a. Ere: Ha re shebe mmapa wa hao wa kelello ebe o o sebedisa ho qala ho ngola.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho sebedisa foreimi ya bona ya ho ngola.

Foreimi ya ho ngola:

Lebitso la ka ke...

Lebotso la ka le bolela... ka...

Ke dula...

Ke dula le...

Se nketsang ke be motho ya ikgethang ke...

E nngwe ya dintho tseo ke di ratang tseo ke di etsang le ba lelapa la heso ke...

Ke rata ha re keteka... hobane...

Re ja... le... mmoho.

Ke ikutlwa ke... ha ke nahana ka seo ke leng sona.

Ke motlotlo ka seo ke leng sona hobane...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 51.
2. **Sheba mosebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mosebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mosebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Papadi ya mohopolo ya mabopi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Qalong ya kotara, ruta baithuti papadi ena. Ba hlalositse hore le tla e bapala ka Labone le leng le leng.

Ditaelo:

1. Dudisa baithuti ka dihlopha tsa 4–6.
2. Kgetha 'motsamaisi wa papadi' sehlopheng ka seng - motho ya laolang papadi.
3. Bolela lebopi le seng le rutilwe, mohl.: ba-
4. Molaola papadi o a qala mme o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara
5. Papadi e tswelopele ho tloha ka letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
6. Moithuti ya latelang o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara le bara
7. Moithuti wa boraro o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara, bara, baradi, le bara, baradi, bahlankana
8. Papadi e tswelopele ho tloha ho moithuti ho ya ho e mong, ho fihlela ho sena mantswe a mang.
9. Baithuti ba tshwanetse ho bitsa mantswe kaofela ka tatelano e nepahetseng, ha ho se jwalo ba tla ntshwa mokgahlelo oo wa papadi.
10. Moithuti wa ho qetela ya setseng ke mohlodi wa mokgahlelo oo.
11. Moithuti eo ke yena ya qalang mokgahlelo o latelang.
12. Hang ha baithuti ba sehlopha se qetile mokgahlelo, ba tshwanetse ho dula fatshe ba kgutsitse ba behile matsoho a bona dihloohong mme ba emele lebopi le latelang.
13. **Ha dihlopha tsohle di itokisitse, fana ka lebopi le latelang, mohl.: Ma-**
14. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 52.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Bala sengolwa hape, mme lekgetlong lena baithuti ba bale le wena.
 - d. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.
 - e. Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Olivier a bososela le ho feta hobane o ne a tseba ho re o amohelohile.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlohang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 73

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Afrika Borwa ya bohle*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Ka dinako tse ding re lokela ho etsa dikahlolo tseo e leng tsa rona ka se etsahalang paleng. O nahanang ka qeto e entsweng ke mophethwa / kapa se entsweng ke mophetwa?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Moralo wa baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola le ditlhoko.**
 - a. Ere, kajeno re tlo qetella ho ngola: Tsohle ka motho eo ke leng yena.
2. **Laela baithuti ho tswela pele ho ngola ka dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
3. **Etsa phapang.**
 - a. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baituti ba fokolang ho qetella foreimi ya bona ya ho ngola.
 - b. Fa baithuti ba pele ka mosebetsi, mosebetsi o mong: Ngola lekgethi ho dipolelo tsohle tsa hao.
4. **Fana ka mosebetsi wa hae ho ya kamoo ho hlokahalang.**
 - a. Hlalosetsa baithuti hore ba qetelle moralo wa bona malapeng ebang ba sa kgona ho o phethela.

Foreimi ya ho ngola

Lebitso la ka ke...

Lebotso la ka le bolela... ka...

Ke dula...

Ke dula le...

Se nketsang ke be motho ya ikgethang ke...

E nngwe ya dintho tseo ke di ratang tseo ke di etsang le ba lelapa la heso ke...

Ke rata ha re keteka... hobane...

Re ja... le... mmoho.

Ke ikutlwa ke... ha ke nahana ka seo ke leng sona.

Ke motlotlo ka seo ke leng sona hobane...

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 52.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:
Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...
Ke ratile
mophetwa...
hobane...
Ke ithutile
hore...
Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangollong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: Maboroko, Maditopo, Madijo, Mantwa, Matshele.
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: Mantswa o ile a lelekisa Matshele kamora hoba a utlwe o ne a reng.
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mosebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 54.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mosebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mosebetsi ena le metswalle nakong ya mosebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 73

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Afrika Borwa ya bohle*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo taka mme re ngole karolo eo re e ratileng ka ho fetisisa paleng.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Kwala mahlo o etse e ka o a nahana.
 - b. Bula mahlo ebe o re: Seo ke se ratileng ka ho fetisisa paleng ke ha...
 - c. Leka hore o se ke wa sebedisa karolo e pepeneneng ya pale ho etsa mohlala.
 - d. Taka setshwantsho kapele letlapeng. Ha o ntse o taka, hlalosa seo o se takang.
 - e. Ngola polelo e 1–2 ka setshwantsho sa hao: Ke ratile...
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Bolella baithuti hore ba kwale mahlo mme ba nahane ka karolo ya pale e ba natefetseng ka ho fetisisa.
 - b. Ere: Inahanele mohopolo wa hao, o seke wa sebedisa mohlala wa ka.
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba bule mahlo ebe ba buisana ka karabo le metswalle ya bona.
 - d. Jwale laela baithuti ho taka karolo ena dibukeng tsa bona.
 - e. Thusa baithuti ho ngola dipolelo tse 1–2 ditshwantshong tsa bona.
4. **Dumella baithuti ho abelana mosebetsi wa bona.**
 - a. Fa baithuti metsotswana e mmalwa ho abelana mosebetsi ya bona le metswalle.
 - b. Bitsa moithuti a le mong ho abelana mosebetsi wa hae le phaposi.

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho lokisa diphoso, mme baithuti ba lokisa tsa bona

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Buka ya
mosebetsi
ya DBE 2,
leqepheng la
31-32

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola:** Tsohle ka motho eo ke leng yena
2. **Tsebisa lenane la tekolo la ho lokisa diphoso**
 - a. Ere, kajeno re tla lokisa diphoso mosebetsing wa ho ngola re sebedisa lenane la tekolo:
 - Dipolelo/diratswana: Ngola diratswana tse pedi tsa dipolelo tse hlano bonyane seratswana ka seng mme seratswana ka seng se be le sehloho sa sona.
 - DMTP: Mahlalosi a hlalosa batho, dibaka le dintho.
3. **Bontshahatsa mosebetsi wa ho lokisa diphoso.**
 - a. Ngola polelo e nang le phoso letlapeng.
 - b. Bontsha baithuti hore ba lokisa phoso jwang.
4. **Laela baithuti ho re ba bale ebe ba lokise diphoso tsa ho ngola ha bona.**
 - a. Ere, jwale ke nako ya hore le bale ebe le lokisa diphoso tsa dingolwa tsa rona.
 - b. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ba sokolang ho bala le ho lokisa diphoso tsa bona.
5. **Fana ka mosebetsi wa ho ngola o bukeng ya DBE.**
 - a. Ha baithuti ba ntse ba qetella ho lokisa diphoso tsa ho ngola ha bona, hlalosa hore ba sebeletse bukeng ya DBE.
 - b. Laela baithuti ho phethela mosebetsi:
 - Buka ya mosebetsi ya DBE leqepheng la: 31-32
 - Bua le motswalle wa hao ka pale eo o batlang ho e ngola. Ebe o ngola mehopolo leqepheng lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 54.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Tsebisa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ditshwantsho
le dintho tsa
nnete bakeng
sa moo ho
pepeswang
mookotaba
Padiso

1. **Hlophisa sekgutlwana sa pepeso ya mookotaba:** *Re ithuta dintho tse ntjha*
2. **Botsa dipotso tse bulehileng ho tsosa tsebo e teng ya baithuti ka mookotaba.**
 - *Ke ntho efe eo o ithutileng ho e etsa morao tjena, kapa eo o sa ithutang ho e etsa?*
 - *Ke mang kapa eng eo o thusang ho ithuta dintho tse ntjha?*
 - *Ke ntho efe eo o ka ratang ho ithuta yona nakong etlang?*
3. **Etsa mmapa wa monahano o sebedisa dipotso le dikarabo tsa baithuti.**
4. **Ngola dikarabo tsa hao mmapeng wa monahano ho matlafatsa tsebo eo baithuti ba seng ba na le yona.**
5. **Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 56.**
6. **Bolella baithuti ho supa mantswe a nontsho ya puo a mookotaba.**
 - a. Balla mantswe a nontsho ya puo hodimo.
 - b. Laela baithuti ho a bala mmoho le wena, kapa ba a phethe kamora hao: Tsebo e ntjha, tloho kwano! Ke hlalefa le ho feta, ke ruteha haholo Diphoso di a nthusa Dipotso di mpontsha tsela Ke ngwana ya ithutang dintho tse ntjha Letsatsi le letsatsi
7. **Buisana ka nontsho ya puo le baithuti.**
 - a. Botsa: Na o ka mpoella hore sena se boelang? Na o ka nahana ka karabo?
 - b. Kgothaletsa baithuti ho arolelana menahano ya bona.
 - c. Hlalosa se bolelwang kapa fana ka dikarabo ka mokgwa o latelang: E ruta bana hore ba thahaselle thuto. Thothokisong ena bana ba mema thuto. Ba e mema jwaloka motswalle. Tlhoho Kwano. Hona ho bolela hore ba ikemiseditse, ha ba na letswalo, ba thabela ho ithuta dintho tse ntjha.

Medumo le mofoloji: KE A ETSA: Tsebisa, hlalosa o be o bontshahatse

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Tsebisa baithuti lebopi la beke: din-**
2. **Hlalosetsa baithuti ka mokgwa ona:**
 - Lebopi lena le bontsha bongata ba dintho tse qalang ka n-
 - Lebitso la ntho kapa phoofolo e le nngwe e qalang ka n- le fetohela ho din- ha di le ngata.
 - Le sebediswa qalong ya lentswe.
 - Ntho e nngwe, dintho di ngata.
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Tlohela ntho ya ka!
4. **Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.**
5. **Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:**
 - Tlohela dintho tsa ka!
6. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Nko ya hao e motsu.
 - Dinko tsa lona di motsu.
7. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 58.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ithenolo o tsohile hoseng ka matjeke hore a bale buka ya hae kantele.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la 1
la selelekela
85

1. Tsebisa pale.

- a. Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Tshenolo o ithuta ho thuisa.*
- b. Ere: *Hoseng ho hong, Tshenolo o sheba ka nqane ho terata ya tshimo ya habo mme o bona baahisane ba hae ba etsa ntho e sa tlwaelehang. Ba dutse fatshe mme ba etsa modumo o tlase! Tshenolo o a ipotsa hore ba etsang mme o botsa moradi wa bona Geeta eo e leng moithuti mmoho le yena. Geeta o a hlalosa hore ba a thuisa ho hlakakisa kelello ya bona le hore ba ikutlwe ba na le kgotso. Tshenolo a leka ka boyena, empa ha e ya ka ya sebetsa ho hang. Monahano wa hae o potlakile ka baka la mosebetsi wa sekolo le dijo tsa bosiu tse hlabosang! Geeta o mo memela habo moo Mong. Kapoor a bontshang bobedi ba bona ho dula ba fapantse maoto le ho phefomoloha ka ho iketla, ka botebo. Na Tshenolo o tla kgona ho kwetlisa kelello ya hae ho dula a kgutsitse? Ha re baleng re bone hore Tshenolo o kgona ho hlakisa kelello ya hae le ho ikutlwa a na le kgotso.*
- c. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
- d. Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- a. Hlalosa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- b. Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokellong ya Dipale.
- c. Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlalosa leano la kutlwisiso.

- a. Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Etsa dikakanyo.
- b. Hlalosetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 58.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mosebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 56.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *ho thuisa: Ketso ya tlwaelo eo o dulang o kgutsitse mme o tsepamise mohopolo hore o thuse ho ikutlwa o na le kgutso mme o phuthulohile.*
 - *ho ba le kgutso: Ho ikutlwa o na le kgotso, o phuthulohile, mme o sa ngongoreha kapa o halefile.*
 - *sitisehile: Ha o tlosa tlhokomelo a hao nthong eo o lehang ho tsepamisa maikutlo ho yona.*
 - *iketlile: Ho ikutlwa o phuthulohile mme ebile o ena le kgotso.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: RE A ETSA: ikwetliseng hammoho

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: din-**
2. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Ke ntshi e telele.
3. **Bitsa moithuti ho tla supa le ho hlalosa moo lebopi le tla kenyeletswa kapa ho fetolwa.**
4. **Bitsa moithuti wa bobedi ho ngola hape mohlala wa 1 le diphetoho tse entsweng:**
 - Ke dintshi tse telele.
5. **Bitsa moithuti wa boraro ho tla netefatsa hore diphetoho di nepahetse.**
6. **Ebang ho se jwalo, moithuti o lokela ho tla letlapeng ho tlo lokisa diphoso.**
7. **Pheta hape ka mohlala wa 2 tjena:**
 - Ntho ena ke nta.
 - Ntho tsena ke dinta.
8. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 59.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho e fokisetsa kahare le kante.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Baahisane ba hae. Mof. le Mong. Kapoor. ba ne ba dutse hodima jwang ba kwetse mahlo.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse dipphoso tse kae.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 87

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolella sehlooho sa pale: *Tshenolo o ithuta ho thuisa*
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 59.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mkgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe ebe le buisane ka setshwantsho sa mookotaba

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *ntlafatsa: ho ba betere nthong e itseng.*
 - *ditaello: mehato e o latelang hore o etse ntho e itseng jwang.*
 - *risepe: lenane la ditswakwa le mehato ya etsa dijo.*
 - *disebediswa (disebediswa tsa ho ithuta): dintho tse re thusang ho ithuta jwaloka dibuka, ditshwantsho, dividiyo kapa batho ba re rutang.*
 - b. Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng.
2. **Aha tsebo e teng ya baithuti.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 60.
 - b. Bolella baithuti tlhahisoleseding e latelang ka setshwantsho:
 - Ke ntho efe eo o ithutileng ho e etsa morao tjena, kapa eo o sa ithutang ho e etsa?
 - Ke mang kapa eng eo o thusang ho ithuta dintho tse ntjha?
 - Ke ntho efe eo o ka ratang ho ithuta yona nakong etlang?
3. **Buisanang ka setshwantsho.**
 - a. Sebedisa dipotso tse latelang ho buisana ka setshwantsho:
 - Botsa potso ya pele.
 - Laela baithuti ho buisana ka potso le baithuti ba bang.
 - Bitsa baithuti ka bonngwe ho abelana dikarabo tsa bona.
 - Aha tsebo eo baithuti ba nang le yona ka ho lokisa diphoso tsa kutlwisiso le ka ho abelana tlhahisoleseding e amahanang le mookotaba.
 - Pheta tshebetso ena ka dipotso tsohle.
4. **Dipotso:**
 - a. *Ke ditsela dife tse fapaneng tseo batho ba ithutang tsona setshwantshong sena?*
 - b. *Ke mang yaka re thusang ho ithuta ntho e ntjha?*
 - c. *Ke ntho efe e ntjha eo o ithutileng yona morao tjee?*

Medumo le mofoloji: ETSA: ikwetlisa le molekane, ebe o ikwetlisa a le mong

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Dudisa baithuti ka dibuka tsa bona.**
2. **Hopotsa baithuti lebopi la beke: din-**
3. **Ngola mohlala wa 1 letlapeng:**
 - Rapolasi o na le nku.
4. **Laela baithuti ho kopolla mohlala wa 1 ka dibukeng tsa bona.**
5. **Kamora moo, laela baithuti ho sebetsa le molekane ho etsa tse latelang:**
 - a. Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - b. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng.
6. **Dudisa baithuti ba fadimehe.**
7. **Sheba mohlala wa 1 o tlapangollong, mme o etse se latelang:**
 - Supa mme o be o hlalose moo lebopi le kenyeletswa kapa ho fetolwa teng.
 - a. Ngola mohlala wa 1 hape le diphetoho tse entsweng:
 - Nkwe e kene ka kampong.
8. **Bolella baithuti ho lekola mosebetsi wa bona mme a etse ditokiso ha ho hlokeha.**
9. **Pheta ka mohlala wa 2, empa kgetlong lena, baithuti ba lokela ho sebetsa ka boikemelo:**
 - Rapolasi o na le dinku.
 - Dinkwe di kena ka kampong.
10. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 61.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho o thusa ho bontshahatsa mesebetsi ka mong.
 - c. Bontshahatsa tlapangollong hore mesebetsi o ngolwang o phethelwa jwang.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ba etsang Ithenolo a ipotsa.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 87

1. Lokisetša baithuti ho bala lekgetlo la pele.

- Dudisa baithuti khaphetheng.
- Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
- Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Tshenolo o ithuta ho thuisa*
- Ere: *Hoseng ho hong, Tshenolo o sheba ka nqane ho terata ya tshimo ya habo mme o bona baahisane ba hae ba etsa ntho e sa tlwaelehang. Ba dutse fatshe mme ba etsa modumo o tlase! Tshenolo o a ipotsa hore ba etsang mme o botsa moradi wa bona Geeta eo e leng moithuti mmoho le yena. Geeta o a hlalosa hore ba a thuisa ho hlakakisa kelello ya bona le hore ba ikutlwe ba na le kgotso. Tshenolo a leka ka boyena, empa ha e ya ka ya sebetša ho hang. Monahano wa hae o potlakile ka baka la mosebetsi wa sekolo le dijo tsa bosiu tse hlabosang! Geeta o mo memela habo moo Mong. Kapoor a bontshang bobedi ba bona ho dula ba fapantse maoto le ho phefomoloha ka ho iketla, ka botebo. Na Tshenolo o tla kgona ho kwetlisa kelello ya hae ho dula a kgutsitse? Ha re baleng re bone hore Tshenolo o kgona ho hlakisa kelello ya hae le ho ikutlwa a na le kgotso.*

2. Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:

- Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
- Bontsha baithuti ditshwantsho.
- Emisa o hlalositse baithuti moo ho hlokehang.
- Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
- Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 & 4 ho sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
- Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Botsa baithuti: Ke eng seo o ka se lehang seo mongodi a sa re bolellang sona? O ka lepa eng ka menahano/ maikutlo a mophetwa?

Ho Ngola: Tsebisa o itlwaetse DTMP

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Tsebisa Dibopeho le Melao ya Tshebediso ya Puo (DMTP).**
 - a. Ere, bekeng ena re tla tsepamisa maikutlo ho: Ho sebedisa lekopanyi 'le' ho kopanya dintho tse amanang kapa menahano.
 - b. Ngola polelo letlapeng:
Ke rata ho bala dibuka. Ke rata ho shebella difilimi. Ke rata ho bala dibuka le ho shebella difilimi.
 - c. Hlalosa DTMP ho ya ka moelelo wa taba: Lekopanyi 'le' le sebediswa ho kopanya dintho tse amanang kapa menahano.
2. **Itlwaetse DTMP le baithuti.**
 - a. Ngola letlapeng: Ke rata ho ithuta ka dimela. Ke rata ho ithuta ka diphoofolo.
 - b. Botsa baithuti: Re ka sebedisa jwang 'le' ho kopanya dipolelo tsena tse pedi?
 - c. Nahaha, le ngole menahano e fapaneng le baithuti:
Kopanya dipolelo tsena tse pedi o sebedisa 'le': Ha re na le dipolelo tse pedi tse buwang ka mohopolo o tshwanang, re ka di kopanya ka lehokahanyi 'le'. Re ka kopanya dipolelo tse pedi tjena: Ke rata ho ithuta ka dimela le ho ithuta ka diphoofolo. Ka dinako tse ding, re ka kgutsufatsa polelo ka ho tlosa mantswe a phethwang, tjena: Ke rata ho ithuta ka dimela le diphoofolo.
3. **Fa baithuti nako ya ho itlwaetsa DTMP ka boikemelo.**
 - a. Ngola letlapeng:
 - Refiloe o rata ho bapala le metswalle ya hae. Refiloe o rata ho bapala bolo ya maoto.
 - Nka thsepa nkgono waka. Nka tshepa ausi waka.
 - Thabang o bone dikgomo ka fenstere. Thabang o bone dipodi ka fenstere.
 - b. Hlalosetsa baithuti:
 - Sebedisa lekopanyi 'le' ho kopanya dipolelo tse pedi.
 - Menahano e lokela ho amana.
 - Kopanya dipolelo tsena o sebedisa 'le'.
 - Tlosa letshwao la kgutlo polelong ya pele.
 - Ngola 'le' pakeng tsa dipolelo tsena tse pedi.
 - Ngola letshwao le le leng feela la kgutlo qetellong ya polelo.
 - c. Fa baithuti metsotso e mmalwa ho phetha mosebetsi.
4. **Lekola kutlwisiso ya baithuti.**
 - a. Bitsa baithuti kaofela hape.
 - b. Kopa baithuti ba fapaneng ho arolelana dikarabo tsa bona.
 - c. Supa: Lekopanyi 'le' le sebediswa ho kopanya dintho tse amanang kapa menahano.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 61.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Papadi ya mohopolo ya mabopi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Qalong ya kotara, ruta baithuti papadi ena. Ba hlalositse hore le tla e bapala ka Labone le leng le leng.

Ditaelo:

1. Dudisa baithuti ka dihlopha tsa 4–6.
2. Kgetha 'motsamaisi wa papadi' sehlopheng ka seng - motho ya laolang papadi.
3. Bolela lebopi le seng le rutilwe, mohl.: ba-
4. Molaola papadi o a qala mme o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara
5. Papadi e tswelopele ho tloha ka letsohong le letshehadi ho ya ho le letona.
6. Moithuti ya latelang o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara le bara
7. Moithuti wa boraro o re: Mantswe a sebedisang ba- ke: bara, bara, baradi, le bara, baradi, bahlankana
8. Papadi e tswelopele ho tloha ho moithuti ho ya ho e mong, ho fihlela ho sena mantswe a mang.
9. Baithuti ba tshwanetse ho bitsa mantswe kaofela ka tatelano e nepahetseng, ha ho se jwalo ba tla ntshwa mokgahlelo oo wa papadi.
10. Moithuti wa ho qetela ya setseng ke mohlodi wa mokgahlelo oo.
11. Moithuti eo ke yena ya qalang mokgahlelo o latelang.
12. Hang ha baithuti ba sehlopha se qetile mokgahlelo, ba tshwanetse ho dula fatshe ba kgutsitse ba behile matsoho a bona dihloohong mme ba emele lebopi le latelang.
13. **Ha dihlopha tsohle di itokisitse, fana ka lebopi le latelang, mohl.: din-**
14. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 62.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Bala sengolwa hape, mme lekgetlong lena baithuti ba bale le wena.
 - d. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.
 - e. Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ihenolo a kgutlela. a nna a leka.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswa.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanng thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 87

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Tshenolo o ithuta ho thuisa*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Ke eng seo o ka se lelang seo mongodi a sa re bolellang sona? O ka lepa eng ka menahano/ maikutlo a mophetwa?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 & 4 ho sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho etsa leano

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Ngola ka bukatsatsing ya hao ka ntho e ntjha eo o lehang.
2. **Hlalosa karabo ya hao ya mosebetsi wa ho ngola ka molomo. Sebedisa foreimi ya ho ngola.**
 - a. Ere: Ke ngola ka ho leka ho etsa... lekgetlo la pele. Ntlha ya bukatsatsi e bua ka menahano le maikutlo a ka, kahoo ke tla ngola ka moo ke ileng ka ikutlwa ka teng.
3. **Bontshahatsa ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola letlapeng.**
 - a. Taka setshwantsho kapele se bontshang: Taka setshwantsho sa hao o leka ho etsa ntho e ntjha.
 - b. Sebedisa mmapa wa kelello ho etsa leano la pale ya hao:
 - O lekile ho ithuta eng kapa ho ntlafatsa eng kajeno?
 - Hobaneng o batla ho ithuta bokgoni bo?
 - O ile wa ikutlwa jwang qalong? Hobaneng o ne o ikutlwa ka tsela ena?
 - Ke karolo efe e neng e o thatafalla?
 - O ile wa etsa diphoso di feng ha o ntse o ithuta?
 - O ile wa ikutlwa jwang ha o ne o etsa phoso kapa o thatafallwa?
 - Ke mang ya ileng a o thusa, o ile a reng kapa a etsang?
 - Ke eng eo o ileng wa tswelapele ho e leka le ha hone ho le thata?
 - O ile wa ntlafala jwang ha nako e ntse e tsamaya?
 - O ikutlwa jwang jwale ka seo o seng o kgona ho se etsa?
4. **Etsa hore baithuti ba nahane.**
 - a. Ere: Hosane le tlo etsa leano la ho ngola Le tle le nahanane ka seo le tlo ngola ka sona hosane.

Foreimi ya ho ngola:

Bukatsatsi ya ka e ratehang,
Ke ile ka leka ho...
Qalong, ke ne ikutlwa ke... hobane...
Ke ne ke thatafallwa ke...
Ke ile ka itsa diphoso, tse jwalo ka...
Ha ke ne bona e le thata, ke ile ka...

Titjhere / motswalle / le wa lelapa laheso o ile a nthuso ka ho...
Le ha e ne e le thata, ke ile ka dula ke leka hobane...
Hanyane, ke ile ka hlokomela hore...
Ke ile ka ikutlwa ke... ha ke hlokomela hore ke ntse ke ntlafala.
Jwale ke kgona ho... mme ke ikutlwa ke...
Wa hao,
[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 62.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:
Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...
I liked the
character...
because...
Ke ithutile
hore...
Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangollong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: dinkwe, dinta, dinko, dinku, dintja
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: Dintja di ile tsa leleka dinkwe tse neng di batla ho ja dinku tsa Rapolasi.
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mosebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 64.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mosebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mosebetsi ena le metswalle nakong ya mosebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 87

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Tshenolo o ithuta ho thuisa*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo sebetsa ka dihlopha ho tshwantshisa pale.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Ere: Ha re tshwantshisa pale re leka ho:
 - Ho hopola seo mophetwa a se bolelang le seo a se etsang
 - Bua le ho etsisa mophetwa eo re mo tshwantshisang
 - Sebedisa a mang a mantswe a mophetwa eo re mo tshwantshisang
 - b. Bontsha baithuti ka bokgutswanyana ka moo o ka etsisang emong wa baphetwa.
 - c. Leka hore o se ke wa kgetha mophetwa wa sehlooho e le mohlala wa hao.
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Bala hore baphetwa ba ba kae paleng.
 - b. Arola baithuti ka dihlopha tse lekanang le palo ya baphetwa. Mohlala, ha baphetwa ba le 5 paleng, etsa dihlopha tse 5 tsa baithuti.
 - c. Moithuti ka mong sehlopheng a fuwe karolo ya mophetwa.
 - d. Ntshetsa baithuti kante kapa sebakeng se bulehileng.
 - e. Bolella dihlopha ho tshwantshisa pale. Ba lokela ho:
 - Hopola seo mophetwa a se etsang le seo a se buang
 - Etsisa mophetwa ka puo le diketso
 - Sebedisa a mang a mantswe a mophetwa eo ba mo tshwantshisang
 - f. Ha baithuti ba ntse ba tshwantshisa pale, tsamatsamaya o nne o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
4. **Dumella baithuti ho abelana mosebetsi wa bona.**
 - a. Fa baithuti metsotswana e mmalwa ho abelana mosebetsi ya bona le metswalle.
 - b. Bitsa moithuti a le mong ho abelana mosebetsi wa hae le phaposi.

Ho Ngola: Leano la baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti sehlooho.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Ngola ka bukatsatsing ya hao ka ntho e ntjha eo o lehang.
2. **Laela baithuti ho nahana ka dikarabo tsa bona tsa sehlooho sa ho ngola.**
 - a. Jwale nahana kamoo o tla araba sehlooho sa ho ngola.
 - b. Laela baithuti ho abelana mehopolo ya bona le metswalle.
 - c. Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona le ba bang ka phaposing.
3. **Kopa baithuti ho etsa leano la mosebetsi wa ho ngola dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
 - a. Ere: Jwale sebedisa mmapa wa kelello ho ngola mehopolo ya hao le ho etsa leano bakeng sa mosebetsi wa ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ka bonngwe ka maano a bona a ho ngola.**
 - a. Ere: Mpoelle mehopolo ya hao.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho phetha mmapa ya bona ya kelello.

Foreimi ya ho ngola:

Bukatsatsi ya ka e ratehang,

Ke ile ka leka ho...

Qalong, ke ne ikutlwa ke... hobane...

Ke ne ke thatafallwa ke...

Ke ile ka itsa diphoso, tse jwalo ka...

Ha ke ne bona e le thata, ke ile ka...

Titjhere / motswalle / le wa lelapa laheso o ile a nthusa ka ho...

Le ha e ne e le thata, ke ile ka dula ke leka hobane...

Hanyane, ke ile ka hlokomela hore...

Ke ile ka ikutlwa ke... ha ke hlokomela hore ke ntse ke ntlafala.

Jwale ke kgona ho... mme ke ikutlwa ke...

Wa hao,

[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 64.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Nehelano ya Molomo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Baithuti ba kgutse ba shebelle baithutimmoho le bona ba hlahise dinehelano tsa bona tsa molomo.**
2. **Hopotsa baithuti mosebetsi o latelang: O abelana ditaba tsa hae**
 - a. Re bolelle hore ditaba tsa hao di ka eng: Ere:
 - Kajeno ke tla le bolella ka...
 - Ebe o arolelana ditaba tsa hao.
 - Re bolelle se etsahetseng ka tatellano e nepahetseng.
 - Re bolelle dintlha tsa bohlokwa tsa ditaba tsa hao.
 - Qetella ka ho re bollela ka moo ditaba tsa hao di ileng tsa etsa hore o ikutlwe ka teng.
3. **Hopotsa baithuti bokgoni ba ho nehelana bo latelang:**
 - a. Ha o abelana taba tsa hao hopola ho:
 - Re bolella hore ditaba tsa hao di ka eng
 - Re bolella hore di etsahetse neng
 - Re bolella hore di etsahelletse mang
 - Bua dipolelo tsa hao ka tatellano e nepahetseng
 - Bua polelo hanngwe - o se phethaphethe.
 - Bua ka lentswe le utlwahalang, le hlakileng
4. **Bitsetsa baithuti ba kgethilweng ka bonngwe ho tla ka pele ho nehelana ka ditlhaliso tsa bona.**
 - a. Etsa hore baithuti ba be le boitshepo ka ho ba leboha ha ba qeta ho etsa ditlhaliso tsa bona, o ba bolelle hore ba sebeditse jwang ka mokgwa o ahang.
 - b. Qetellong ya thuto, fana ka maikutlo a hao ka nehelano ya baithuti bohle ka kakaretso, mme o ba fe dikeletso tsa ho ntlafatsa ditlhaliso tsa bona. Mohlala: Ba bang ba ne ba sa utlwahale ha ba bua. Netefatsang hore le a utlwahala ha le bua – re batla ho utlwa hantle seo le se buang.

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Mantaha.**

- Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 66.
- Hlalosetsa baithuti mesebetsi ya mantswe.
- Etsa ka ho bontsha mohlala wa mosebetsi letlapeng.
- Laela baithuti ho etsa mesebetsi dibukeng tsa bona tsa tlhakiso.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mosebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**

- Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
- Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.

2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**

- Bosung bo bong. Yeeta le ntatae ba ne shebile kgwedv.*

- Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
- Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
- Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
- Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.

3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**

- Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
- Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
- Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
- Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
- Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Tsebisa pale

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
Leqephe la
selelekela 99

1. Tsebisa pale.

- Ere: Bekeng ena re tlo bala pale eo sehlooho sa yona e leng: *Kathrine Johnson ke mang?*
- Ere: *Bosiu bo bong bo mofuthu, Geeta o sheba kgwedi e kganyang hodimo mme o ba le toro ya ho fofa ka roketi. Mong Kapoor, ntate wa hae a re ha a rate mohopolo wa hore Geeta a ye sepakapakeng - o lakatsa eka a ka ithuta dipalo. Yaba ntatae o mmolella pale ya nnete e makatsang ka Katherine Johnson, mmadipalo ya bohlale. Katherine o ne a rata ho bala ntho enngwe le enngwe mme o ile a ya yunibesithing a le dilemo tse 14 feela! Le ha batho ba bang ba ne ba mo tshwara ka tsela e hloakang toka, Katherine ha a ka a nyahama. O ile a sebeletsa NASA mme a sebedisa bokgoni ba hae ba dipalo bo makatsang ho thusa bafofi ba pele ba sepakapaka ho kena leetong le sireletsehileng ho ya sepakapakeng. Ha re baleng ho fumana haholwanyane ka mathata ao Katherine Johnson a teanang le ona.*
- Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
- Ha kgutswanyane bontsha baithuti ditshwantsho tsa pale.

2. Aha tsebo e teng ya baithuti.

- Hlalosa o arolelane le bona tlhahisoleseding eo ho fanweng ka yona paleng.
- Bontsha baithuti hore pale e etsahalla kae o sebedisa mmapa o hlahellang Pokellong ya Dipale.
- Botsa: Ebe ho na le dipotso tseo o batlang ho di botsa ka pale?

3. Hlalosa leano la kutlwisiso.

- Ere, bekeng ena re tlo ithuta ho: Etsa dikakanyo.
- Hlalosetsa baithuti leano lena.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 1&2

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 66.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 1 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 1 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 2.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Ruta tlotlontswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Hopotsa baithuti mookotaba.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 56.
 - b. Bala kapa o bolele nontsho ya puo hape.
 - c. Bontsha baithuti lenane la tlotlontswe la mookotaba.
 - d. Ba hlalose hore mantswe ana a tla re thusa ho utlwisisa le ho bua ka mookotaba.
 - e. Ba balle lenane la mantswe.
2. **Sebedisa mokgwa wa SEBS ho ruta tlotlontswe.**
 - a. Ruta mantswe a tlotlontswe a latelang:
 - *mmadipalo kapa radipalo: Motho ya sebedisang dipalo ho rarolla mathata mme a arabe dipotso.*
 - *matla a kgohedi: Matla a hulelang dintho fatshe mme a re thusa hore re se ke ra phaphamalla hodimo moyeng.*
 - *kgetholla: Ho tshwara motho e mong ka leeme ka baka la seo a leng sona.*
 - *ho beha meja fatshe: Ha motho a emisa ho sebetsa hobane a se a hodile mme a se a qetile ka tshebetso ya hae.*
3. **Sebedisa maano a SEBS a tshwanelang lentswe ka leng:**

S: Supa setshwantsho kapa ntho ya nnete
 E: Etsa seo lentswe le se bolelang
 B: Bolella baithuti moelelo wa lentswe
 S: Sebedisa lentswe polelong

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:

Padiso

1. **Kopa baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa tlhakiso mesebetsing ya popo ya dipolelo ya Mantaha.**
 - Ngola dikarabo tse nepahetseng letlapeng mme o di hlalose tse baithuti.
 - Bolella baithuti ho sheba mesebetsi ya bona mme ba etse ditokiso ha ho hloka hla.
2. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labobedi.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqephe la 67.
 - b. Laela baithuti ho etsa mesebetsi dibukeng tsa bona tsa tlhakiso.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mesebetsi ena le metswalle nakong ya mesebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mesebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Katherine Johnson e ne e le moithuti ya bohlole.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohlole le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hloka thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlocomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlocomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Etsa Mosebetsi wa Pele ho Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 101

1. **Lokisetsa baithuti Mosebetsi wa Pele ho ho Bala.**
 - a. Bitsetsa baithuti khapetheng kapa fatshe.
 - b. Dula ka pela baithuti ka buka ya Pokello ya Dipale.
 - c. Etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba bona buka.
 - d. Bolella baithuti boitshwaro boo o bo lebelletseng ka nako ya ho Bala ka Kopanelo, mohl. dula o fapantshe maoto, bea matsoho diropeng, mamela ka hloko, araba ha o bitswa, phahamisa letsoho ha o batla ho botsa potso.
2. **Etsa Mosebetsi wa Pele ho ho bala ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bolela sehlooho sa pale: *Kathrine Johnson ke mang?*
 - b. Hlalosa bokgoni ba ho lepa. Ere: Ha re lepa, re sebedisa sehlooho le ditshwantsho ho leka ho fumana hore pale e bua ka eng.
 - c. Bontsha baithuti ditshwantsho leqepheng ka leng.
 - d. Botsa: Le nahana hore ho etsahalang mona?
 - e. Botsa: Le nahana hore ditshwantsho tsena di amana jwang?

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 3&4

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 67.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 3 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 3 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 4.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Moqoqo wa dipale tsa boiqapelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa moqoqo wa pale ya boiqapelo.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la 68.
2. **Laela baithuti hore ba shebe setshwantsho.**
 - a. Botsa: O bona eng setshwantshong sena?
3. **Bolella baithuti hore ba iqapele pale e kgutshwanyane ka setshwantsho.**
4. **Bolella baithuti hore ba qape pale jwang: Ere:**
 - a. Reha mophetwa ka mong paleng lebitso.
 - b. Bolela hore pale e etsahalla kae.
 - c. Pale ya hao e lokela ho ba le qalo, bohare le qetelo.
 - d. Setshwantsho sena se bontsha karolo e itseng feela ya pale.
 - Setshwantsho se ka bontsha qalo ya pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha bohare ba pale ya hao.
 - Setshwantsho se ka bontsha qetelo ya pale ya hao.
 - e. O ka qala pale ya hao ka hore:
 - "O nahana hore re tla phomella?" ho botsa ____
 - E ne le kgetlo la pele...
 - Ka letsatsi leo re lekileng ho aha rokete ho ne ho tletse dimaka...
5. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Neha baithuti metsotso e mmalwa ho nahana ka dipale tsa bona ba kgutsitse.
 - b. Ebe, o ba laela ho fapanyetsana ka ho qoqela sehlopha dipale tsa bona. O ka sebedisa thutswana/lejwe la ho bua bakeng sa mosebetsi ona.
 - c. Ha baithuti ba ntse ba bua, tsamatsamaya ka phaposing, o ba mamele.
6. **Phethela thuto ka mokgwa o latelang:**
 - a. Bitsa moithutwana a le mong ho arolelana pale ya hae le baithuti ka phaposing kapa botsa baithuti ba 1–2 dipotso ka pale.
 - Botsa: Pale ya X e ne e bua ka eng?
 - Botsa: O ratile eng ka pale ya X?
 - b. Tshwaela ka kakaretso ho ntlafatsa dipale tsa bona. Mohlala: Hangata, qalong ya pale, re a bua hore pale e etsahalla kae, le hore baphetwa ke bo mang. Nakong e tlang, lehang hore le kenyetsetse dintlha tsena dipaleng tsa lona.

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Kopa baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa tlhakiso mesebetsing ya popo ya dipolelo ya Labobedi.**
 - Ngola dikarabo tse nepahetseng letlapeng mme o di hlalositse baithuti.
 - Bolella baithuti ho sheba mesebetsi ya bona mme ba etse ditokiso ha ho hloka hala.
2. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Laboraro.**
 - Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 69.
 - Laela baithuti ho etsa mesebetsi dibukeng tsa bona tsa tlhakiso.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mesebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Leeta o ne a so ipone nahane ho ba sekolong se phahameng.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hloka thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlocomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlocomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la pele

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 101

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la pele.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Kathrine Johnson ke mang?*
 - d. Ere: *Bosiu* bo bong bo mofuthu, Geeta o sheba kgwedi e kganyang hodimo mme o ba le toro ya ho fofa ka rokete. Mong Kapoor, ntate wa hae a re ha a rate mohopolo wa hore Geeta a ye sepakapakeng - o lakatsa eka a ka ithuta dipalo. Yaba ntatae o mmolella pale ya nnete e makatsang ka Katherine Johnson, mmadipalo ya bohla. Katherine o ne a rata ho bala ntho enngwe le enngwe mme o ile a ya yunibesithing a le dilemo tse 14 feela! Le ha batho ba bang ba ne ba mo tshwara ka tsela e hlokanang toka, Katherine ha a ka a nyahama. O ile a sebeletsa NASA mme a sebedisa bokgoni ba hae ba dipalo bo makatsang ho thusa bafofi ba pele ba sepakapaka ho kena leetong le sireletsehileng ho ya sepakapakeng. Ha re baleng ho fumana haholwanyane ka mathata ao Katherine Johnson a teanang le ona.
 - e. Botsa: Ebe ho na le seo o se tsebang ka sona?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Pele ka tsela e latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti ditshwantsho.
 - c. Emisa o hlalose baithuti moo ho hlokehang.
 - d. Hlwaya mantswe a tlotlontswe ha a ntse a hlaha.
 - e. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 1 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.
 - f. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Botsa baithuti: Ke eng seo o ka se lebang seo mongodi a sa re bolellang sona? O ka lepa eng ka menahano/ maikutlo a mophetwa?

Ho Ngola: Bontshahatsa ho etsa moralo

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Tsebisa sehlooho sa ho ngola le ditlhoko hape.**
 - a. Ere, saekeleng ena re tla ngola: Ngola ka bukatsatsing ya hao ka ntho e ntjha eo o lehang.
 - b. Hlalosa ditlhoko tsa mosebetsi:
 - Mofuta: Ntlha ya bukatsatsi
 - Dipolelo/diratswana: Ngola dintlhana tsa bukatsatsi tse bonyane ba dipolelo tse 10.
 - DMTP: Lekopanyi 'le' le sebediswa ho kopanya dintho tse amanang kapa menahano.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi tlapangollong.**
 - a. Hopotsa baithuti mehopolo ya hao e mmapeng wa hao wa kelello.
 - b. Bontsha baithuti ho qetella foreimi ya ho ngola o sebedisa leano la hao.
3. **Laela baithuti ho qala ho ngola dibukeng tsa bona.**
 - a. Ere: Jwale sebedisa leano la hao ho qetella foreimi ya ho ngola.
4. **Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ho qala ho ngola.**
 - a. Ere: Ha re shebe mmapa wa hao wa kelello ebe o o sebedisa ho qala ho ngola.
 - b. Thusa baithuti ba fokolang ho sebedisa foreimi ya bona ya ho ngola.

Foreimi ya ho ngola:

Bukatsatsi ya ka e ratehang,

Ke ile ka leka ho...

Qalong, ke ne ikutlwa ke... hobane...

Ke ne ke thatafallwa ke...

Ke ile ka itsa diphoso, tse jwalo ka...

Ha ke ne bona e le thata, ke ile ka...

Titjhere / motswalle / le wa lelapa laheso o ile a nthusa ka ho...

Le ha e ne e le thata, ke ile ka dula ke leka hobane...

Hanyane, ke ile ka hlokomela hore...

Ke ile ka ikutlwa ke... ha ke hlokomela hore ke ntse ke ntlafala.

Jwale ke kgona ho... mme ke ikutlwa ke...

Wa hao,

[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 5&6

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 69.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 5 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 5 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 6.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Padiso

1. **Kopa baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa tlhakiso mesebetsing ya popo ya dipolelo ya Laboraro.**
 - Ngola dikarabo tse nepahetseng letlapeng mme o di hlalositse baithuti.
 - Bolella baithuti ho sheba mesebetsi ya bona mme ba etse ditokiso ha ho hlokahala.
2. **Tlwaetsa baithuti mesebetsi ya Padiso ya Labone.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqephe la 70.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Bala sengolwa hape, mme lekgetlong lena baithuti ba bale le wena.
 - d. Etsa mohlala wa ho phetha mesebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mesebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho e fokisetsa kahare le kantle.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Katherine o thusitse ho etsa moralo wa leeto la pele ho ya kgwedding.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlohang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Ho bala lekgetlo la bobedi

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 101

1. **Lokisetsa baithuti ho bala lekgetlo la bobedi.**
 - a. Dudisa baithuti khaphetheng.
 - b. Ba hopotse ka boitshwaro bo lejeletsweng.
 - c. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Kathrine Johnson ke mang?*
 - d. Hopotsa baithuti ka leano la kutlwisiso.
 - Ere, bekeng ena re ithuta ho: Etsa dikakanyo.
 - Ere, le a hopola re buisane ka sena maobane, ha ke le botsa: Ka dinako tse ding re lokela ho etsa dikahlolo tseo e leng tsa rona ka se etsahalang paleng. O nahanang ka qeto e entsweng ke mophethwa / kapa se entsweng ke mophetwa?
2. **Ruta Ho Bala Lekgetlo la Bobedi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Balla leqephe ka leng la pale hodimo, ka bokgeleke o utlwahala.
 - b. Bontsha baithuti setshwantsho.
 - c. Sebedisa mehlala e leqepheng la selelekela ho etsa mohlala wa leano la kutlwisiso.
 - d. Qetellong ya pale, botsa dipotso tsa Padiso 2 tjena:
 - Tobisa potso 1 le 2 ho baithuti ka bonngwe.
 - Tobisa potso 3 sehlopheng kaofela. Kopa baithuti ho buisana ka potso le metswalle.
 - Kopa baithuti ba mmalwa ho abelana dikarabo tsa bona.

Ho Ngola: Moralo wa baithuti

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola le ditlhoko.**
 - a. Ere, kajeno re tlo qetella ho ngola: Ngola ka bukatsatsing ya hao ka ntho e ntjha eo o lehang.
2. **Laela baithuti ho tswela pele ho ngola ka dibukeng tsa bona tsa mosebetsi.**
3. **Etsa phapang.**
 - a. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baituti ba fokolang ho qetella foreimi ya bona ya ho ngola.
 - b. Fa baithuti ba pele ka mosebetsi, mosebetsi o mong: Ngola polelo enngwe setshwantshong sa hao.
4. **Fana ka mosebetsi wa hae ho ya kamoo ho hlokahalang.**
 - a. Hlalosetsa baithuti hore ba qetelle moralo wa bona malapeng ebang ba sa kgona ho o phethela.

Foreimi ya ho ngola:

Bukatsatsi ya ka e ratehang,
Ke ile ka leka ho...
Qalong, ke ne ikutlwa ke... hobane...
Ke ne ke thatafallwa ke...
Ke ile ka itsa diphoso, tse jwalo ka...
Ha ke ne bona e le thata, ke ile ka...

Titjhere / motswalle / le wa lelapa laheso o ile a nthusa ka ho...
Le ha e ne e le thata, ke ile ka dula ke leka hobane...
Hanyane, ke ile ka hlokomela hore...
Ke ile ka ikutlwa ke... ha ke hlokomela hore ke ntse ke ntlafala.
Jwale ke kgona ho... mme ke ikutlwa ke...
Wa hao,
[Lebitso]

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 7&8

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 67.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 7 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 7 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 8.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Buisanang ka pale e badilweng ka kopanelo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya
puisanao:
Mohopolo wa
sehlooho wa
pale ke...
Ke ratile
mophetwa...
hobane...
Ke ithutile
hore...
Ke nahana
hore ho ne ho
fosahetse/
lokile ha...
hobane...

1. **Lokisetsa baithuti puisano ya sehlopha.**
 - a. Arola baithuti ka dihlopha tsa ditho tse nne sehlopha ka seng.
 - b. Neha sehlopha ka seng 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
 - c. Ere: Bua feela ha o tshwere 'thutswana kapa lejwe la ho bua'.
2. **Bala dipotso tsa puisano.**
 - a. Hopotsa baithuti ka pale eo ba e badileng ka kopanelo ya beke.
 - b. Ngola foreimi ya puisano tlapangollong.
 - c. Bala o hlalose potso ka nngwe (qalo ya karabo).
 - d. Bolella baithuti hore setho ka seng sehlopheng se lokela ho araba potso.
 - e. Kgothalletsa baithuti ho nahana dikarabo tse fapaneng.
3. **Laela baithuti ho qala dipuisano tsa bona.**
 - a. Laela baithuti ba tshwereng 'thutswana/lejwe la ho bua' hore ba qale.
 - b. Tsamatsamaya mme o fane ka tshehetso moo e hlokehang.
 - c. Metsotsong ya ho qetela, bitsa sehlopha ho tla abelana dikarabo tsa bona.
4. **Boitokisetso ba baithuti**
 - a. Hlwaya baithuti ba 3–4 bakeng sa Dinehelano tsa Molomo ka Mantaha.
 - b. Bolella baithuti bana seo ba lokelang ho itokisetsa sona. (Sheba morero wa thuto ya MB wa Mantaha)

Medumo le mofoloji: Pitsetso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Dudisa baithuti ka kgutso ka dibuka tsa mosebetsi, dipene le dirula.**
 - a. Bolella baithuti hore ba ngole sehlooho, 'Pitsetso', ebe ba ngola dinomoro 1–5 moleng o ka thoko.
 - b. Bitsa mantswe a latelang a mahlano hore baithuti ba a ngole pela dinomoro 1–5: banna, bashanyana, barwetsana, baoki, bahlankana
 - c. Kamora moo, bolella baithuti hore ba ngole dipolelo tseo o tla di bua, ba sebedisa matshwao a puo a nepahetseng.
 - d. Bua polelo e latelang. E phete habedi ebang ho hlokeha: Moshe ke mohlankana ya bohlae.
2. **Bolella baithuti hore ba sebedise kerayone hore ba itshwaye.**
 - a. Ngola mantswe a mahlano le polelo letlapeng.
 - b. Ha o ntse o ngola, qapodisa lentswe ka leng.
 - c. Supa matshwao a puo a sebedisitsweng polelong.
 - d. Bolella baithuti hore ba etse sedikadikwe moo ba entseng phoso ka kerayone.
 - e. Bolella baithuti hore ba lokise diphoso.
3. **Ela hloko diphephetso le tswelopele ya baithuti.**
4. **Tlwaetsa baithuti mosebetsi ya Padiso ya Labohlano.**
 - a. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 72.
 - b. Balla tema hodimo. Bolella baithuti ho bala le wena ba balle ka pelong.
 - c. Etsa mohlala wa ho phetha mosebetsi wa ho ngola wa kutlwisiso letlapeng.

Hlokomela: Bolella baithuti hore ba tla etsa mosebetsi ena le metswalle nakong ya mosebetsi wa ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.

Padisommoho: Etsa mosebetsi wa Kamora Padiso

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Pokello
ya Dipale,
leqephe la 101

1. **Lokisetsa baithuti mosebetsi wa ka morao ho ho bala.**
 - a. Hopotsa baithuti sehlooho sa pale: *Kathrine Johnson ke mang?*
 - b. Hlalosa mosebetsi o re: Kajeno re tlo phethela mosebetsi o ngolwang wa kutlwisiso ya pale.
2. **Bontshahatsa mohlala wa mosebetsi ka mokgwa o latelang:**
 - a. Ngola dipotso letlapeng.
 - b. Ballela potso ka nngwe hodimo.
 - c. Hlalosa karabo e lejeletsweng ya potso ka nngwe.
 - d. Mohlala: Anna o ne a apere eng? Karabo ya rona e lokela ho re bolella ka diaparo tsa Anna.
 - e. Mohlala: O nahana hore Anna a ka be a entseng? Karabo ha e yo sengolweng – baithuti ba lokela ho araba seo ba se nahanang.
 - f. Bontsha baithuti hore ka tlasa potso ka nngwe ho na le qalo ya karabo. Ba hlalositse hore ba e sebedisise ho ngola polelo.
3. **Laela baithuti ho phethela mosebetsi.**
 - a. Bolella baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa ho ngolla, mme ba ngole letsatsi le sehlooho: Kutlwisiso.
 - b. Bolella baithuti ho sebedisa 'diqalo tsa karabo' tse ka tlasa potso ka nngwe mme ba ngole dikarabo ka dibukeng tsa bona.
 - c. Laela baithuti ho sebedisa tsebo ya bona ya medumo ho ngola mantswe. Ba lokela ho bitsa lentswe butle ebe ba ngola medumo eo ba e utlwang.

Kutlwisiso ya Mongolo/se ngotsweng

1. **Hobaneng Geeta a ne a batla ho ya kgwedding?**
Geeta o ne a batla ho...
2. **Ke ntho efe eo Katherine a neng a e bala ha a ne a le monyane?**
Ntho e le nngwe eo Katherine a neng a e bala e ne e le...
3. **Katherine o ne a le dilemo tse kae ha a qala sekolong se phahameng?**
Katherine o qadile sekolong se phahameng a le dilemo tse...
4. **Ke ntho dife tse pedi tseo Katherine a ile a tobana le tsona e le tsa kgethollo?**
Katherine o ile kgethollwa hobane e ne e le... hape le...
5. **Ke mang ya neng a soma Geeta ka dipalo?**
___ o ne a soma Geeta ka dipalo.

Ho Ngola: Titjhere e bontshahatsa ho lokisa diphoso, mme baithuti ba lokisa tsa bona

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Buka ya
mosebetsi
ya DBE 2,
leqepheng la
28

1. **Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola:** Ngola ka bukatsatsing ya hao ka ntho e ntjha eo o lehang.
2. **Tsebisa lenane la tekolo la ho lokisa diphoso**
 - a. Ere, kajeno re tla lokisa diphoso mosebetsing wa ho ngola re sebedisa lenane la tekolo:
 - Dipolelo/diratswana: Ngola dintlhana tsa bukatsatsi tse bonyane ba dipolelo tse 10.
 - DMTP: Lekopanyi 'le' le sebediswa ho kopanya dintho tse amanang kapa menahano.
3. **Bontshahatsa mosebetsi wa ho lokisa diphoso.**
 - a. Ngola polelo e nang le phoso letlapeng.
 - b. Bontsha baithuti hore ba lokisa phoso jwang.
4. **Laela baithuti ho re ba bale ebe ba lokise diphoso tsa ho ngola ha bona.**
 - a. Ere, jwale ke nako ya hore le bale ebe le lokisa diphoso tsa dingolwa tsa rona.
 - b. Tsamatsamaya ka phaposing mme o thuse baithuti ba sokolang ho bala le ho lokisa diphoso tsa bona.
5. **Fana ka mosebetsi wa ho ngola o bukeng ya DBE.**
 - a. Ha baithuti ba ntse ba qetella ho lokisa diphoso tsa ho ngola ha bona, hlalosa hore ba sebeletse bukeng ya DBE.
 - b. Laela baithuti ho phethela mosebetsi:
 - Bukeng ya DBE leqepheng la: 28
 - Phethela mosebetsi wa 'Ha re Ngole'. Etsa e ka o Dan. Ngola ntlha ya bukatsatsi ka nako eo o neng o le diserekising.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Sebetsa le dihlopha tsa 9&10

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Dipadiso
tsa Mohato
(NHLRP ha
e a fana ka
tsona)

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha.**
 - a. Netefatsa hore baithuti ba tseba sehlopha sa bona sa ho bala.
 - b. Dudisa baithuti ka bobedi ba tshwere Dipadiso, dibuka tsa ho ngolla le dipensele.
 - c. Laela baithuti ho bula dibuka tsa bona tsa Padiso leqepheng la 72.
2. **Sheba mesebetsi ya Padiso ya letsatsi le baithuti.**
Hopotsa baithuti ba etseng ho phethela mesebetsi ka mong.
3. **Bitsa Sehlopha sa 9 se tle sebakeng seo o etsetsang ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha ho sona.**
 - a. Dudisa baithuti ba kgutsitse ka dibuka tsa Padiso.
 - b. Bitsa baithuti ka bonngwe ho bala medumo.
 - c. Bitsa baithuti ka bonngwe ho phethela mesebetsi ya ho dikhouda.
 - d. Bitsa moithuti ka mong ho bala mantswe kapa seratswana sa mesebetsi wa beke e fetileng.
 - e. Ngola mabitso a baithuti ba hlohang tshehetso.
 - f. Ngola medumo eo thuto ya yona e hlohang ho matlafatswa.
4. **Tshebediso ya Dipadiso tsa Mohato**
 - a. Abela dihlopha dibuka tsa padiso tse teng. (Padiso tsa Mohato)
 - b. Mamela moithuti ka mong ha a balla hodimo ho tswa Padisong.
 - c. Ebang ho ikamahanya le melawana ya sekolo, baithuti ba ka ya hae ka Dipadiso tsa Mohato.
5. **Bolella Sehlopha sa 9 se kgutlele ditulong tsa sona, mme o bitse Sehlopha sa 10.**

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala papadi ya tlotlontswe: Tshwantshisa kapa Taka

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhoko le
letlapa la ho
ngolla

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore ba tlo boeletsa tlotlontswe eo ba e thutileng yona kotareng ena.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'Tshwantshisa kapa Taka'.
 - b. Ke tla kgetha moithuti ho ba 'yena ya bapalang'
 - c. Moithuti o tla ka pele mme ke mo sebele lentswe ka tsebeng ya hae.
 - d. Moithuti o lokela ho tshwantshisa kapa ho taka setshwantsho sa lentswe letlapeng.
 - e. Baithuti ba bang ka phaposing ba tlameha ho phahamisa matsoho ho lepa lentswe.
 - f. Moithuti eo e leng 'yena ya bapalang' a kope bathuti ba bang ho araba.
 - g. Moithuti ya arabang ka nepo e ba 'yena ya bapalang' O tla ka pele mme ke mo sebela lentswe ka tsebeng.
4. **Bitsa moithuti wa pele ho ba 'yena ya bapalang ebe o qala papadi.**

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. Ngola medumo e 8 eo baithuti ba ithutileng yona kapa eo ba e boeleditseng letlapeng.
2. Hlalosetsa baithuti hore ba tla bapala papadi ya medumo ho ba thabisa.
3. Hlalosa hore ba tla ngola mantswe, dipolelo kapa pale ba sebedisa medumo eo FEELA.
4. Etsa mohlala wa polelo e le nngwe e kgutshwane ebe o e ngola letlapeng (kapa ngola mantswe ha o sa kgone ho ngola polelo.)
5. Kopa baithuti ho lekola hore mantswe kapa polelo ya hao e nepahetse:
 - a. Na e qala ka tlhaku e kgolo?
 - b. Na e fella ka kgutlo, letshwao la potso kapa la makalo?
 - c. Na o sebedisitse medumo e 8 feela e letlapeng?
6. Kamora moo, fa baithuti metsotso e mmalwa ho ngola mantswe kapa dipolelo.
7. Bolella baithuti ho fapanyetsana ka dibuka ho hlahloba mesebetsi ya bona.
8. Bitsa baithuti ba nepileng mantswe le dipolelo tse ngata ho balla mosebetsi wa bona hodimo.
9. Ha ba ntse ba bala, ngola mantswe kapa dipolelo letlapeng.
10. Lekodisisa ho etsa bonnete ba hore ba sebedisitse medumo e 8 feela.
11. Rorisa baithuti bohle bakeng sa matsapa a bona.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontshahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Bontshahatsa ho phatlalatsa sengolwa sa hao

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Mohlala wa
Titjhere:
mosebetsi wa
ho ngola

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

Tswelopele ya thuto e fertileng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala papadi ya tlotlontswe: Tshwantshisa kapa Taka

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhoko le
letlapa la ho
ngolla

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore ba tlo boeletsa tlotlontswe eo ba e thutileng yona kotareng ena.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'Tshwantshisa kapa Taka'.
 - b. Ke tla kgetha moithuti ho ba 'yena ya bapalang'
 - c. Moithuti o tla ka pele mme ke mo sebele lentswe ka tsebeng ya hae.
 - d. Moithuti o lokela ho tshwantshisa kapa ho taka setshwantsho sa lentswe letlapeng.
 - e. Baithuti ba bang ka phaposing ba tlameha ho phahamisa matsoho ho lepa lentswe.
 - f. Moithuti eo e leng 'yena ya bapalang' a kope bathuti ba bang ho araba.
 - g. Moithuti ya arabang ka nepo e ba 'yena ya bapalang' O tla ka pele mme ke mo sebela lentswe ka tsebeng.
4. **Bitsa moithuti wa pele ho ba 'yena ya bapalang ebe o qala papadi.**

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. Ngola medumo e 9 eo baithuti ba ithutileng yona kapa eo ba e boeleditseng letlapeng.
2. Hlalosetsa baithuti hore ba tla bapala papadi ya medumo ho ba thabisa.
3. Hlalosa hore ba tla ngola mantswe, dipolelo kapa pale ba sebedisa medumo eo FEELA.
4. Etsa mohlala wa polelo e le nngwe e kgutshwane ebe o e ngola letlapeng (kapa ngola mantswe ha o sa kgone ho ngola polelo.)
5. Kopa baithuti ho lekola hore mantswe kapa polelo ya hao e nepahetse:
 - a. Na e qala ka tlhaku e kgolo?
 - b. Na e fella ka kgutlo, letshwao la potso kapa la makalo?
 - c. Na o sebedisitse medumo e 9 feela e letlapeng?
6. Kamora moo, fa baithuti metsotso e mmalwa ho ngola mantswe kapa dipolelo.
7. Bolella baithuti ho fapanyetsana ka dibuka ho hlahloba mesebetsi ya bona.
8. Bitsa baithuti ba nepileng mantswe le dipolelo tse ngata ho balla mosebetsi wa bona hodimo.
9. Ha ba ntse ba bala, ngola mantswe kapa dipolelo letlapeng.
10. Lekodisisa ho etsa bonnete ba hore ba sebedisitse medumo e 9 feela.
11. Rorisa baithuti bohle bakeng sa matsapa a bona.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Baithuti ba inahane mme ba kgethe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dibuka tsa
baithuti tsa
ho ngolla
Maqephe a
A4

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

Tswelopele ya thuto e fetileng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala papadi ya tlotlontswe: Tshwantshisa kapa Taka

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhoko le
letlapa la ho
ngolla

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore ba tlo boeletsa tlotlontswe eo ba e thutileng yona kotareng ena.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'Tshwantshisa kapa Taka'.
 - b. Ke tla kgetha moithuti ho ba 'yena ya bapalang'
 - c. Moithuti o tla ka pele mme ke mo sebele lentswe ka tsebeng ya hae.
 - d. Moithuti o lokela ho tshwantshisa kapa ho taka setshwantsho sa lentswe letlapeng.
 - e. Baithuti ba bang ka phaposing ba tlameha ho phahamisa matsoho ho lepa lentswe.
 - f. Moithuti eo e leng 'yena ya bapalang' a kope bathuti ba bang ho araba.
 - g. Moithuti ya arabang ka nepo e ba 'yena ya bapalang' O tla ka pele mme ke mo sebela lentswe ka tsebeng.
4. **Bitsa moithuti wa pele ho ba 'yena ya bapalang ebe o qala papadi.**

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. Ngola medumo e 10 eo baithuti ba ithutileng yona kapa eo ba e boeleditseng letlapeng.
2. Hlalosetsa baithuti hore ba tla bapala papadi ya medumo ho ba thabisa.
3. Hlalosa hore ba tla ngola mantswe, dipolelo kapa pale ba sebedisa medumo eo FEELA.
4. Etsa mohlala wa polelo e le nngwe e kgutshwane ebe o e ngola letlapeng (kapa ngola mantswe ha o sa kgone ho ngola polelo.)
5. Kopa baithuti ho lekola hore mantswe kapa polelo ya hao e nepahetse:
 - a. Na e qala ka tlhaku e kgolo?
 - b. Na e fella ka kgutlo, letshwao la potso kapa la makalo?
 - c. Na o sebedisitse medumo e 10 feela e letlapeng?
6. Kamora moo, fa baithuti metsotso e mmalwa ho ngola mantswe kapa dipolelo.
7. Bolella baithuti ho fapanyetsana ka dibuka ho hlahloba mesebetsi ya bona.
8. Bitsa baithuti ba nepileng mantswe le dipolelo tse ngata ho balla mosebetsi wa bona hodimo.
9. Ha ba ntse ba bala, ngola mantswe kapa dipolelo letlapeng.
10. Lekodisisa ho etsa bonnete ba hore ba sebedisitse medumo e 10 feela.
11. Rorisa baithuti bohle bakeng sa matsapa a bona.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsa hantsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Baithuti ba phatlalatsa dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dibuka tsa
baithuti tsa
ho ngolla
Maqephe a
A4

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

Tswelopele ya thuto e fetileng.

Ho Ngola: Baithuti ba phatlalatsa dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e
20

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

Tswelopele ya thuto e fetileng.

DISEBE-
DISWA:
Dibuka tsa
baithuti tsa
ho ngolla
Maqephe a
A4

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**

- Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
- Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
- Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
- Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**

- Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
- Latela ditaello tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
- Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
- Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
- Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Ngola ditema tse dikhoudehang

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. Ngola medumo e 11 eo baithuti ba ithutileng yona kapa eo ba e boeleditseng letlapeng.
2. Hlalosetsa baithuti hore ba tla bapala papadi ya medumo ho ba thabisa.
3. Hlalosa hore ba tla ngola mantswe, dipolelo kapa pale ba sebedisa medumo eo FEELA.
4. Etsa mohlala wa polelo e le nngwe e kgutshwane ebe o e ngola letlapeng (kapa ngola mantswe ha o sa kgone ho ngola polelo.)
5. Kopa baithuti ho lekola hore mantswe kapa polelo ya hao e nepahetse:
 - a. Na e qala ka tlhaku e kgolo?
 - b. Na e fella ka kgutlo, letshwao la potso kapa la makalo?
 - c. Na o sebedisitse medumo e 11 feela e letlapeng?
6. Kamora moo, fa baithuti metsotso e mmalwa ho ngola mantswe kapa dipolelo.
7. Bolella baithuti ho fapanyetsana ka dibuka ho hlahloba mesebetsi ya bona.
8. Bitsa baithuti ba nepileng mantswe le dipolelo tse ngata ho balla mosebetsi wa bona hodimo.
9. Ha ba ntse ba bala, ngola mantswe kapa dipolelo letlapeng.
10. Lekodisisa ho etsa bonnete ba hore ba sebedisitse medumo e 11 feela.
11. Rorisa baithuti bohle bakeng sa matsapa a bona.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho e fokisetsa kahare le kantle.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontshahatsa ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Bontshahatsa ho nehelana ka mosebetsi wa hao

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

Ntshetsopele ya thuto e fetileng.

Ho Ngola: Bontshahatsa ho nehelana ka mosebetsi wa hao

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatsa le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

Ntshetsopele ya thuto e fetileng.

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala papadi ya tlotlontswe: Tshwantshisa kapa Taka

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhoko le
letlapa la ho
ngolla

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore ba tlo boeletsa tlotlontswe eo ba e thutileng yona kotareng ena.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'Tshwantshisa kapa Taka'.
 - b. Ke tla kgetha moithuti ho ba 'yena ya bapalang'
 - c. Moithuti o tla ka pele mme ke mo sebele lentswe ka tsebeng ya hae.
 - d. Moithuti o lokela ho tshwantshisa kapa ho taka setshwantsho sa lentswe letlapeng.
 - e. Baithuti ba bang ka phaposing ba tlameha ho phahamisa matsoho ho lepa lentswe.
 - f. Moithuti eo e leng 'yena ya bapalang' a kope baithuti ba bang ho araba.
 - g. Moithuti ya arabang ka nepo e ba 'yena ya bapalang' O tla ka pele mme ke mo sebela lentswe ka tsebeng.
4. **Bitsa moithuti wa pele ho ba 'yena ya bapalang ebe o qala papadi.**

Medumo le mofoloji: Bopa o pepese mantswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Hlama ya
ho bapala,
plastisini,
dikwaelana
tsa dibotlolo,
ulu, pasta, j.j.

1. Eya sebakeng se bulehileng.
2. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho sebeletsa.
3. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho pepesa.
4. Arola baithuti ka dihlotshwana tsa 2-4.
5. Fana ka disebediswa tse teng sehlotshwaneng ka seng.
6. Bolella sehlotshwana ka seng ho nahana ka lentswe leo ba ka le ngolang.
7. Kamora moo, bolella baithuti ho re ba bope lentswe leo ka disebediswa.
8. Ha dihlotshwana di bopile lentswe la sona, di le behe sebakeng sa ho bontsha.
9. Dumella baithuti ho tsamatsamaya mme ba bale mantswe a baithuti ba bang.
10. Leboha baithuti o ba bolelle hore ba hlwekise.

Padisommoho: Baithuti ba nehelana ka dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tsebisa baithuti ho nehelana hape.**
 - a. Ere: Hopolang hore bekeng ena re tla nehelana ka sengolwa sa rona se phatlaladitsweng.
 - b. Ere: Ha re nehelana ka sengolwa sa rona, re se abelana le batho ba bang. Re hlalosa setshwantsho sa rona, mme re bale sengolwa. Re buela hodimo ka ho hlaka hore re utlwahale.
 - c. Ere: Ha re qetile ho bua, re ka tsamatsamaya ka phaposing ho bontsha bana ba bang setshwantsho sa rona.
 - d. Ere: Ha baithuti ba bang ba nehelana, re mamela ka hloko. Re ba mosa, mme re opa diatla ha a qetile.
2. **Bitsa baithuti hore ba nehelane le phaposi.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1–2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
 - d. Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.

Ho Ngola: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 20

DISEBE-
DISWA:
Foreimi ya ho
ngola:
Leibole:
Lebitso

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1–2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebiso.**

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala dipapadi tsa tlotlontswe: Lebitso kapa leetsi?

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore mabitso ke mareo and maetsi ke mantswe a bontshang ketso.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'lebitso kapa leetsi'.
 - b. Ke tla bua lentswe.
 - c. Ha e le lebitso phahamisa monwana o le mong.
 - d. Ha e le lebitso phahamisa a mabedi.
 - e. Ebe le sebetsa ka bobedi ho etsa polelo ka lentswe, ho bontsha seo le se bolelang.
 - f. Ke tla bitsa bobedi bona ho bua polelo ya bona.
4. **Bua lentswe la pele o qale ho bapala papadi.**

Medumo le mofoloji: Bopa o pepese mantswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Hlana ya
ho bapala,
plastisini,
dikraelana
tsa dibotlolo,
ulu, pasta, j.j.

1. Eya sebakeng se bulehileng.
2. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho sebeletsa.
3. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho pepesa.
4. Arola baithuti ka dihlotshwana tsa 2-4.
5. Fana ka disebediswa tse teng sehlotshwaneng ka seng.
6. Bolella sehlotshwana ka seng ho nahana ka lentswe leo ba ka le ngolang.
7. Kamora moo, bolella baithuti ho re ba bope lentswe leo ka disebediswa.
8. Ha dihlotshwana di bopile lentswe la sona, di le behe sebakeng sa ho bontsha.
9. Dumella baithuti ho tsamatsamaya mme ba bale mantswe a baithuti ba bang.
10. Leboha baithuti o ba bolelle hore ba hlwekise.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa eka re bapala piano.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1-2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebiso.**

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala dipapadi tsa tlotlontswe: Lebitso kapa leetsi?

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Ha ho
disebediswa
tse
hlokahalang

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore mabitso ke mareo and maetsi ke mantswe a bontshang ketso.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'lebitso kapa leetsi'.
 - b. Ke tla bua lentswe.
 - c. Ha e le lebitso phahamisa monwana o le mong.
 - d. Ha e le lebitso phahamisa a mabedi.
 - e. Ebe le sebetsa ka bobedi ho etsa polelo ka lentswe, ho bontsha seo le se bolelang.
 - f. Ke tla bitsa bobedi bona ho bua polelo ya bona.
4. **Bua lentswe la pele o qale ho bapala papadi.**

Medumo le mofoloji: Bopa o pepese mantswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Hlana ya
ho bapala,
plastisini,
dikraelana
tsa dibotlolo,
ulu, pasta, j.j.

1. Eya sebakeng se bulehileng.
2. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho sebeletsa.
3. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho pepesa.
4. Arola baithuti ka dihlotshwana tsa 2-4.
5. Fana ka disebediswa tse teng sehlotshwaneng ka seng.
6. Bolella sehlotshwana ka seng ho nahana ka lentswe leo ba ka le ngolang.
7. Kamora moo, bolella baithuti ho re ba bope lentswe leo ka disebediswa.
8. Ha dihlotshwana di bopile lentswe la sona, di le behe sebakeng sa ho bontsha.
9. Dumella baithuti ho tsamatsamaya mme ba bale mantswe a baithuti ba bang.
10. Leboha baithuti o ba bolelle hore ba hlwekise.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sisinya matsoho a rona.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1-2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebiso.**

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso

Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala dipapadi tsa tlotlontswe: Lebitso kapa leetsi?

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore mabitso ke mareo and maetsi ke mantswe a bontshang ketso.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'lebitso kapa leetsi'.
 - b. Ke tla bua lentswe.
 - c. Ha e le lebitso phahamisa monwana o le mong.
 - d. Ha e le lebitso phahamisa a mabedi.
 - e. Ebe le sebetsa ka bobedi ho etsa polelo ka lentswe, ho bontsha seo le se bolelang.
 - f. Ke tla bitsa bobedi bona ho bua polelo ya bona.
4. **Bua lentswe la pele o qale ho bapala papadi.**

Medumo le mofoloji: Bopa o pepese mantswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Hlana ya
ho bapala,
plastisini,
dikraelana
tsa dibotlolo,
ulu, pasta, j.j.

1. Eya sebakeng se bulehileng.
2. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho sebeletsa.
3. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho pepesa.
4. Arola baithuti ka dihlotshwana tsa 2-4.
5. Fana ka disebediswa tse teng sehlotshwaneng ka seng.
6. Bolella sehlotshwana ka seng ho nahana ka lentswe leo ba ka le ngolang.
7. Kamora moo, bolella baithuti ho re ba bope lentswe leo ka disebediswa.
8. Ha dihlotshwana di bopile lentswe la sona, di le behe sebakeng sa ho bontsha.
9. Dumella baithuti ho tsamatsamaya mme ba bale mantswe a baithuti ba bang.
10. Leboha baithuti o ba bolelle hore ba hlwekise.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho sosobanya pampiri ebe re a e otlolla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsa hantsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngola polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, bohola le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1-2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebiso.**

Ho Ngola: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e
20

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1-2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebis.**

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaello tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Medumo le mofoloji: Bopa o pepese mantswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Hlana ya
ho bapala,
plastisini,
dikwaelana
tsa dibotlolo,
ulu, pasta, j.j.

1. Eya sebakeng se bulehileng.
2. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho sebeletsa.
3. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho pepesa.
4. Arola baithuti ka dihlotshwana tsa 2–4.
5. Fana ka disebediswa tse teng sehlotshwaneng ka seng.
6. Bolella sehlotshwana ka seng ho nahana ka lentswe leo ba ka le ngolang.
7. Kamora moo, bolella baithuti ho re ba bope lentswe leo ka disebediswa.
8. Ha dihlotshwana di bopile lentswe la sona, di le behe sebakeng sa ho bontsha.
9. Dumella baithuti ho tsamatsamaya mme ba bale mantswe a baithuti ba bang.
10. Leboha baithuti o ba bolelle hore ba hlwekise.

Mongolo: Ikwetlise ho ngola mongolo o kopaneng

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Tjhate ya
Mongolo

1. **Hlophisetsa baithuti mosebetsi wa mongolo.**
 - a. Ere: Ha re futhumatseng menwana ya rona ka ho etsa setebele, re bale ho fihlela ho 5, ebe re a e phutholla.
 - b. Lekola ebe o lokisa seemo le ho tshwara pensele ha baithuti.
2. **Bontsahatsa ho ngola le ho phethela dipolelo tse latelang tsa mongolo o kopaneng:**
 - *Ke sebedisa medumo le ho e kopanya ho bala mantswe.*
 - *Ke ikuthwa ke ha ke bala.*
 - a. Ha o ntse o ngola, hlalosa moo o qalang, moo o lebang teng le sebaka se pakeng tsa mantswe.
 - b. Laela baithuti ho ngolo polelo/dipolelo ka dibukeng tsa bona tsa ho ngolla.
 - c. Tsamatsamaya o lekole popo, boholo le sebaka pakeng tsa ditlhaku tsa moithuti ka mong.
 - d. Fana ka tshehetso ho baithuti ba hlokanang thuso.
3. **Kgothaletsa baithuti ho ela hloko lebelo la ho ngola le ho ngola ka nepo.**
 - a. Ha bongata ba baithuti bo qetile, ere 'emisa'.
 - b. Bolella baithuti hore ba hlokomele hore ba se ba le hole ho le hokae.
 - c. Ha ba sa qeta, ba bolelle hore ba leke ho ngola kapele hosane.
 - d. Hape kopa baithuti ho bapisa mongolo wa bona le wa hao o letlapeng.
 - e. Ba kope hore ba hlokomele hore ba entse diphoso tse kae.

Padisommoho: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1–2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebis.**

Ho Ngola: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 20

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1–2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebis.**

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

Ho Mamela le ho Bua: Bapala dipapadi tsa tlotlontswe: Lebitso kapa leetsi?

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Dikarete tsa
tlotlontswe,
ditshwantsho,
dintho tsa
nnete
Padiso

1. **Etsa lenane la tlotlontswe eo mantswe e leng mabitso kapa maetsi.**
2. **Bolella baithuti hore mabitso ke mareo and maetsi ke mantswe a bontshang ketso.**
3. **Fa baithuti ditaelo tse latelang:**
 - a. Re tlo bapala 'lebitso kapa leetsi'.
 - b. Ke tla bua lentswe.
 - c. Ha e le lebitso phahamisa monwana o le mong.
 - d. Ha e le lebitso phahamisa a mabedi.
 - e. Ebe le sebeta ka bobedi ho etsa polelo ka lentswe, ho bontsha seo le se bolelang.
 - f. Ke tla bitsa bobedi bona ho bua polelo ya bona.
4. **Bua lentswe la pele o qale ho bapala papadi.**

Medumo le mofoloji: Bopa o pepese mantswe

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Hlama ya
ho bapala,
plastisini,
dikwaelana
tsa dibotlolo,
ulu, pasta, j.j.

1. Eya sebakeng se bulehileng.
2. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho sebeletsa.
3. Bontsha baithuti sebaka sa bona sa ho pepesa.
4. Arola baithuti ka dihlotshwana tsa 2-4.
5. Fana ka disebediswa tse teng sehlotshwaneng ka seng.
6. Bolella sehlotshwana ka seng ho nahana ka lentswe leo ba ka le ngolang.
7. Kamora moo, bolella baithuti ho re ba bope lentswe leo ka disebediswa.
8. Ha dihlotshwana di bopile lentswe la sona, di le behe sebakeng sa ho bontsha.
9. Dumella baithuti ho tsamatsamaya mme ba bale mantswe a baithuti ba bang.
10. Leboha baithuti o ba bolelle hore ba hlwekise.

Padisommoho: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1–2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebis.**

Ho Ngola: Baithuti ba tswela pele ho nehelana dingolwa tsa bona

NAKO:
Metsotso e 20

DISEBE-
DISWA:
Baithuti ba
phatlalatsa
dingolwa tsa
bona

Sebedisa nako ena e le ya hore baithuti ba phatlalatse le ho hlahisa dingolwa tsa bona.

1. **Tswela pele ho bitsa baithuti ho tla nehelana.**
 - a. Bitsetsa baithuti ka pele ka phaposing ho tla nehelana.
 - b. Fa moithuti ka mong metsotso e 1–2 ho hlalosa setshwantsho le ho bala sengolwa sa hae.
 - c. Ha ba qetile ba tsamatsamaye ho bontsha baithuti ba bang setshwantsho sa bona.
2. **Ha baithuti ba ntse ba nehelana, etsa bonnete ba hore ba bang ba mametse ka hloko. Ba hopotse ho opela moithuti ka mong ya nehelaneng diatla.**
3. **Pepesa mosebetsi ohle wa baithuti o phatlaladitsweng bukeng ya ka phaposing kapa letlapeng la ditsebis.**

Ho Bala ka Tataiso ya Sehlopha: Etsa Teko ya ho Bala ka Molomo ka Bokgeleke

NAKO:
Metsotso e
30

DISEBE-
DISWA:
Padiso
Buka ya
Tekanyetso

1. **Dudisa sehlotshwana ka Dipadiso tsa bona.**
 - a. Bolella baithuti hore ba bule dipadiso tsa bona leqepheng la pele.
 - b. Bolella baithuti hore ba sebetse le metswalle ya bona.
 - c. Bolella baithuti hore ba etse bonnete ba hore ba kgona ho bala medumo yohle.
 - d. Bolella baithuti hore ba fapanyetsane ka ho bala mantswe ohle le sengolwa hape.
2. **Bitsa baithuti ka bonngwe ho hlahloba ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB).**
 - a. Sebedisa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - b. Latela ditaelo tsa diteko tsa ho bala ka molomo ka bokgeleke (BHB) tse Bukaneng ya Tekanyetso.
 - c. Rekota sephetho sa moithuti ka mong.
 - d. Sebedisa diphetho tsena ho ntjhafatsa dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang.
 - e. Sebedisa diphetho tsena ho ela hloko ditlhoko tsa tokiso kotareng e latelang.

Qetelo ya letsatsi: Ho Balla Hodimo

NAKO:
Metsotso e 15

DISEBE-
DISWA:
Disebediswa
tsa titjhere

- Sebedisa disebediswa tsa hao: Dibuka tse Kgolo, Pokello ya Dipale le Dibuka tsa dipale tse loketseng.
- Sebedisa nako ena ho bontshahatsa ho bala ka thello le maikutlo.
- Mosebetsi ona o thusa baithuti ho ntshetsa pele lerato la dipale le ho bala.
- E aha le tlotlontswe ya bona, tsebo eo ba nang le yona le ho nahana ka mokgwa o sebetsang. Tsena tsohle di bohlokwa bakeng sa bokgoni ba kutlwisiso.

